

Төрөмаматова М.М., Жороева Г.А.

ИЛИМ, ЖОГОРКУ БИЛИМ БЕРҮҮ МИНИСТРЛИГИ

«Б.Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университети» илимий билим берүү
өндүрүштүк комплекси

Филология институту

« АНГЛИС ТИЛИ ЖАНА АДБИЯТЫ» кафедрасы

**«Англис тилинин тарыхы»
Окуу-усулдук колдонмо**

Манас 2026 г.

Англис тили жана адабияты кафедрасынын жыйынында каралды
Протокол № 15. 23-декабрь 2025-жыл
«Б.Осмонов атындагы Жалал-Абад мамлекеттик университети» илимий билим берүү
өндүрүштүк комплексинин Филология институтунун окуу-усулдук кеңешинде каралды
Протокол № 3, 19. 03. 2026

Рецензент: Филология илимдеринин доктору, профессор Дарбанов Б.Е.

Тузүүчүлөр: Төрөмаматова М.М., Мамбеталиева А.Б.

Англис тилинин тарыхы. Окуу-усулдук колдонмо.
Манас 2026, 41 бет.

«Англис тилинин тарыхы» дисциплинасы боюнча окуу-усулдук колдонмосу ЖОЖдун Мамлекеттик билим берүү стандартынын талаптарына ылайык иштелип чыккан жана 550300 Филологиялык билим берүү багытынын «Чет (англис) тили» профили боюнча билим алып жаткан студенттерге арналган.

Окуу-усулдук колдонмо лекциялардын жана практикалык сабактардын окуу-тематикалык пландарынан, лекциялардын кыргыз жана англис тилдеринде кыскача мазмунунан, негизги жана кошумча окуу адабияттарынын тизмесинен, негизги сунуштардын корутундуларынан, өз алдынча иштөө үчүн тапшырмалардан, билимдин рейтингдик контролунун түзүмү жана баллдары, дисциплиналар боюнча контролдук суроолордун тизмеси, өзүн өзү баалоо үчүн темалар жана тапшырмалардан турат.

«Англис тилинин тарыхы» курсу студенттердин ар кандай этаптарда изилденип жаткан тилдин тарыхы боюнча билимдерин өнүктүрөт. Теориялык материал менен иштөө окуучулардын лингвистикалык көз-карашын кеңейтүүгө жардам берет, чет тилдеги адабияттарды котормосуз окуу көндүмдөрүн өстүрөт, студенттердин сөз байлыгын байытат, аналитикалык көндүмдөрдү, аннотациялоо, окуу адабияттарын абстракциялоо жөндөмдөрүн өнүктүрүүгө өбөлгө түзөт.

Киришүү

Англис тилинин тарыхы боюнча түзүлгөн окуу-усулдук колдонмонун максаты англис тилинин тарыхый өнүгүүсүнүн негизги закон ченемдүүлүктөрүн, анын азыркы жашоо этабын түшүндүрүп, изилденип жаткан тилдин өзгөчөлүктөрүн жакшыраак түшүнүүгө көмөк көрсөтүү.

Колдонмонун максаттарына студенттердин практикалык курсту окуу процессинде алган билимдерин кеңейтүү жана системалаштыруу, англис тил системасын жана анын ар кандай социалдык маанилүү коммуникациялык кырдаалдарда иштешин тереңирээк изилдөөнүн негизинде студенттердин теориялык базасын кеңейтүү кирет жана ошондой эле

англис элинин тарыхы менен тыгыз байланышта англис тилинин өнүгүүсүнүн жалпы сүрөтүн берүү, англис тилинин сапаттык мүнөздөмөлөрүнүн өнүгүшүнүн жана модификациясынын табигый процесстерин көрсөтүү;

азыркы англис тилинин калыптануу жана өнүгүү маселелерин кароо, фонетикалык системанын азыркы абалын, азыркы англис тилинин орфографиясынын жана синтаксисинин өнүгүшүн жана калыптанышын түшүнүүгө мүмкүндүк берген байыркы мезгилден бүгүнкү күнгө чейинки фонетикалык, грамматикалык жана лексикалык өзгөрүүлөрдүн системасын көрсөтүү;

англис тилинин тарыхын тилдин өнүгүшүнүн жана иштешинин жалпы принциптерин аныктоо позициясынан кароо, бул бизге тилди комплекстүү түрдө көрсөтүүгө мүмкүндүк берет - азыркы англис тилинин бардык деңгээлдериндеги тилдик бирдиктердин эски англис, эски герман жана индо-европа тилдеринин тилдик бирдиктери менен биримдигинде жана өз ара байланышында. - студенттердин лингвистикалык көз карашын кеңейтүү

студенттерди азыркы англис тилинин системалык түзүлүшүндө болуп жаткан негизги түшүнүктөрдү, процесстерди жана кубулуштарды түшүндүрүүгө, тилдин өнүгүүсүнүн ар кандай мезгилдериндеги аутенттик тексттерди анализдөөгө жана реконструкциялоого үйрөтүү. - студенттердин тандап алган кесибине болгон кызыгуусун колдоо, аларды чет тил мугалиминин практикалык иши үчүн зарыл болгон атайын жана педагогикалык дисциплиналарды үйрөнүүгө түрткү берүү.

Студенттер англис тилинин индоевропалык тилдер системасындагы жана герман тилдер тобунун тутумундагы орду жөнүндө; ошондой эле прикладдык фонетика менен грамматиканын элементтери жөнүндө, бардык жаңы сөздөрдүн номинативдик маанисинде талдоо, берилген тексттеги сөздөрдүн маанилеринин өнүгүү тарыхы, алардын уюгу, белгилөөчүнүн сүрөттөлүшү, эң өндүрүмдүү уңгулардын уюгун жазуу, сөз жасоонун варианттары, сөз жасоо моделдери, кептин ар түрдүү мүчөлөрүнүн бир уңгудан жаралышы жөнүндө,

- англис тилинин тарыхый өнүгүүсүнүн негизги этаптары;

- англис тилиндеги кепти уюштуруунун жана иштешинин өзгөчөлүктөрү;

- тилдин өнүгүшүнүн ар кандай мезгилдеринде белгилүү бир коммуникативдик милдеттерге жетүү үчүн ар кандай типтеги тексттерди ишке ашыруунун фонетикалык каражаттары жөнүндө билүүсү шарт.

Ошондой эле алар:

- алган теориялык билимдерин курстук иштерди жазуу процессинде колдонууга;

- илимий адабияттар менен иштөө, заманбап аудио-видео жана мультимедиялык каражаттарды колдонуу;

- изилдөө милдеттерин коюу жана аларды чечүүнүн адекваттуу жолдорун табууга жөндөмдүү болушу талап кылынат.

Бул колдонмо студенттердин төмөндөгү компетенцияларын өнүктүрүүгө жардам берет.

- курчап турган дүйнө жөнүндө илимий билимдерди сын көз менен баалай жана колдоно алат, жашоого жана маданий баалуулуктарга багыт алат, башкаларды сыйлоону жана сабырдуулукту көрсөтүү менен активдүү жарандык позицияны ээлей алат; (ОК-1)

- котормо тилинин адабиятын анын тарыхый өнүгүүсүндөгү жана азыркы абалындагы билимге ээ; (ПК-12)
- тилдин социалдык-маданий өзгөчөлүктөрүнө ылайык котормо тилинде оозеки жана жазуу жүзүндө баарлашуунун стратегиясын иштеп чыга алат; (ПК-16)

Өтүлүүчү лекциялардын тизмеги:

A short history of the origins and development of English

Lecture 1. The English language as a chief medium of communication	2 hours
Lecture 2. Historical background	2 hours
Lecture 3. Development of the language: Old English period	2 hours
Lecture 4. The Old English Alphabets.	2 hours
Lecture 5. The Old English Noun. Adjective.	2 hours
Lecture 6. The Sound System in Old English.	2 hours
Lecture 7. Development of the language: Middle English period	2 hours
Lecture 8. The Middle English Period. The Alphabet.	2 hours
Lecture 9. The Middle English Period. The Noun.	2 hours
Lecture 10. The Great Vowel Shift	2 hours
Lecture 11. The Scandinavian Settlements	2 hours
Lecture 12. Development of the language: Modern English period	2 hours
Lecture 13. Characteristics of Modern English Phonology.	2 hours
Lecture 14. Characteristics of Modern English.	2 hours
Lecture 15. 20th - Century English	2 hours

Themes of the Practical lessons:

Practical lesson 1. Introduction to the history of English language	1 hour
Practical lesson 2. Historical background	1 hour
Practical lesson 3. Development of the language: Old English period	1 hour
Practical lesson 4. Old English Alphabets	1 hour
Practical lesson 5. Old English Noun. Adjective	1 hour
Practical lesson 6. The Sound System in Old English	1 hour
Practical lesson 7. Middle English period	1 hour
Practical lesson 8. The Alphabet	1 hour
Practical lesson 9. The Noun	1 hour
Practical lesson 10. The Great Vowel Shift	1 hour
Practical lesson 11. The Scandinavian Settlements	1 hour
Practical lesson 12. Modern English period	1 hour
Practical lesson 13. Characteristics of Modern English Phonology	1 hour
Practical lesson 14. Characteristics of Modern English	1 hour
Practical lesson 15. 20th - Century English	1 hour

Themes of the Independent works:

1. Orthography
2. Old English Period
3. Middle English Period
4. Modern English Period
5. Inflections in Old English
6. Alphabets. Literary sources
7. The Old English verb.
8. The Old English syntax.
9. The Sound System in Old English
10. Geoffrey Chaucer
11. Middle English
12. The Alphabet. Literature.

13. The Verb. NON - FINITE
14. The Syntax.
15. The Great Vowel Shift.
16. Colonization and Globalization
17. Important grammatical changes. Restoration period.
18. Affixation. Affixes
19. Composition
20. Syntax
21. Widely differing regional and local dialects

Goals of the class:

1. Students will have deep knowledge of themes regarding the history of English language.
2. Students will improve their vocabulary and speaking skills on the topics of historical development of English language.
3. Students will develop critical thinking and public speaking skills.
4. Students will appreciate and understand the differences and similarities between English and American vocabulary.

Tasks of the class:

1. Students will work in groups to debate topics relevant to the course.
2. Students will write an essay using new vocabulary and themes regarding the history of English language.
3. Students will work on a portfolio with information and pictures to show what they have learned throughout the semester and submit it at the end of the course.

Classroom Ethics

- Avoid using Russian/Kyrgyz.
- Accept and respect others.
- Tolerate different opinions.

Requirements and Expectations

I expect you to come to class fully prepared to discuss assignments and participate in class activities. The projects and presentations need to be submitted by deadlines. Late submissions will not accept.

Негизги адабияттар:

1. А.Н.Лисс. Лекции по истории английского языка
2. В.Д.Аракин. Очерки по истории английского языка
3. Б.А.Ильин. История английского языка
4. И.П.Иванова. История английского языка
5. А.И.Смирницкий. История английского языка
6. Т.А.Расторгуева. История английского языка
7. К.Бруннер. История английского языка
8. И.С.Алексеева. Древнеанглийский язык.
9. Inside Reading 1-2 by Arline Burgmeier: Series Director: Cheryl Boyd Zimmerman
10. New English File (elementary), Clive Oxenden, Christina Lathan-Koenig, Paul Selioson with Lindsay Clandfield, Oxford University Press, 2012, www.oup.com/elt/englishfile/elementary.
11. <http://arabaev.kg/ij/asanjar/adminka/upload/files/%D0%B2%D1%82%D0%BE%.pdf>
12. [ИСТОРИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА](#)
13. <https://dokumen.pub/download/0b9e847b3c4f40675b842740c11d0341.html>
14. [история английского языка](#)
15. http://elibrary.sgu.ru/uch_lit/250.pdf
14. [Лекции по истории английского языка](#)
17. <https://studfile.net/preview/5641021/>

Кошумча адабияттар:

1. Streamline English (connections), Bernar Hartley and Peter Viney, Oxford University Press, 2010;
2. Inside out, Sue Key and Vaughan Jones, Oxford University Press, 2010.
3. Контрольные задания по английскому языку, Эшкараева А. М, 2012.
4. BBC English, Alan C. Mclean, Richard Aklam, Sue Mohammed, 1998

Лекциялардын кыскача мазмуну

1-лекция (2 с)

Англис тили коммуникациянын негизги каражаты катары

1. Келип чыгышы жана негизги мүнөздөмөлөрү

2. Функциянын ийкемдүүлүгү

3. Сөз байлыгынын ачыктыгы

4. Орфография

Фриз, немис жана нидерланд тилдери менен тыгыз байланышта болгон индоевропа тилдер үй-бүлөсүнө кирген батыш герман тили. Англис тили Англияда пайда болгон жана азыр алты континентте кеңири колдонулат. Бул Америка Кошмо Штаттарынын, Улуу Британиянын, Канаданын, Австралиянын, Ирландиянын, Жаңы Зеландиянын жана Кариб деңизиндеги жана Тынч океандагы ар кандай чакан аралдардын негизги тили. Ал ошондой эле Индиянын, Филиппиндердин жана Сахаранын түштүгүндөгү Африканын көптөгөн өлкөлөрүнүн, анын ичинде Түштүк Африканын расмий тили болуп саналат.

Баштапкы жана негизги мүнөздөмөлөрү

Англис тили индо-европа тилдер үй-бүлөсүнө таандык жана ошондуктан Исландиядан Индияга чейин Европада жана батыш Азияда сүйлөгөн башка тилдердин көбү менен байланыштуу. Прото-Индоевропа деп аталган эне тилди болжол менен 5000 жыл мурун түштүк-чыгыш Европа түздүгүндө жүргөн деп эсептелген көчмөндөр сүйлөшкөн. Бул ата-бабалардын сөзүнөн келип чыккан тил топторунун бири герман тили, адатта, окумуштуулар тарабынан үч аймактык топко бөлүнөт: чыгыш (бургундук, вандалдык жана готика, баары өчкөн), түндүк (исландия, фарер, норвег, швед, дания) жана батыш (немец, нидерландиялык [голландча, фрисландча]). Англис тили менен тыгыз байланышта болгонуна карабастан, немис тили англис тилине караганда бир топ эскичил бойдон калууда.

Голландиянын Фризланд провинциясынын жана Шлезвигдин батыш жээгиндеги аралдардын тургундары сүйлөгөн фриз тили азыркы англис тилине эң жакын тил. Акыркы миң жылда бир аз өзгөргөн исланд тили грамматикалык түзүлүшү боюнча эски англис тилине дээрлик окшош жандуу тил болуп саналат. Заманбап англис тили аналитикалык (б.а. салыштырмалуу флективдүү эмес), ал эми прото-индо-европа тили, азыркы европалык тилдердин көпчүлүгүнүн (мисалы, немис, француз, орус, грек) түпкү тили синтетикалык же флективдүү болгон. Миңдеген жылдар бою англис сөздөрү акырындык менен санскрит, грек, латын, орус жана немис тилдеринде кездешүүчү флективдүү өзгөрмө формалардан кытай жана вьетнам тилдериндеги сыяктуу өзгөрүлбөс формаларга чейин жөнөкөйлөштүрүлгөн. «КИШИ» деген немис жана кытай сөздөрү үлгүлүү.

Manne, Männer, Männern. Кытай тилинде бир түрү бар: jen. Англис тили төрт формада турат: 10-man, man's, men, men. Англис тилинде зат атоочтор, ат атоочтор жана этиштер гана өзгөрүшөт. Сын атоочтордун “мындай, булар” жана “тиги, тигил” аныктоочуларынан башка эч кандай өзгөрүүлөр жок. (Салыштыруу даражасын билдирген аяктоо - er, -est, жакшыраак эмес суффикс катары каралат.) Англис тили - жалаң сын атоочторду колдонгон европалык тил; мис., испанча el hombre alto жана la mujer alta менен салыштырганда "узун бойлуу адам", "узун бойлуу аял". Этиштерге келсек, азыркы англис тилиндеги ride сөзүн эски англис жана заманбап немис тилдериндеги тиешелүү сөздөр менен салыштырсак, англис тилинде азыр беш гана форма (ride, rides, rode, riding, ridden),

ал эми эски англис тилинде 13, заманбап немисче reitenде 16 форма бар экени аныкталат. Флексиялардын бул жөнөкөйлүгүнөн тышкары, англис тили дагы эки негизги өзгөчөлүктөргө ээ: функциянын ийкемдүүлүгү жана лексиканын ачыктыгы.

Lecture № 1. The English Language as a chief medium of communication

- 1. Origins and basic characteristics**
- 2. Flexibility of function**
- 3. Openness of vocabulary**
- 4. Orthography**

West Germanic language of the Indo-European language family that is closely related to Frisian, German, and Netherlandic languages. English originated in England and is now widely spoken on six continents. It is the primary language of the United States, the United Kingdom, Canada, Australia, Ireland, New Zealand, and various small island nations in the Caribbean Sea and the Pacific Ocean. It is also an official language of India, the Philippines, and many countries in sub-Saharan Africa, including South Africa.

Origins and basic characteristics

English belongs to the Indo-European family of languages and is therefore related to most other languages spoken in Europe and western Asia from Iceland to India. The parent tongue, called Proto-Indo-European, was spoken about 5,000 years ago by nomads believed to have roamed the southeast European plains. Germanic, one of the language groups descended from this ancestral speech, is usually divided by scholars into three regional groups: East (Burgundian, Vandal, and Gothic, all extinct), North (Icelandic, Faeroese, Norwegian, Swedish, Danish), and West (German, Netherlandic [Dutch and Flemish], Frisian, English). Though closely related to English, German remains far more conservative than English in its retention of a fairly elaborate system of inflections. Frisian, spoken by the inhabitants of the Dutch province of Friesland and the islands off the west coast of Schleswig, is the language most nearly related to Modern English. Icelandic, which has changed little over the last thousand years, is the living language most nearly resembling Old English in grammatical structure. Modern English is analytic (i.e., relatively uninflected), whereas Proto-Indo-European, the ancestral tongue of most of the modern European languages (e.g., German, French, Russian, Greek), was synthetic, or inflected. During the course of thousands of years, English words have been slowly simplified from the inflected variable forms found in Sanskrit, Greek, Latin, Russian, and German, toward invariable forms, as in Chinese and Vietnamese. The German and Chinese words for “man” are exemplary. German has five forms: Mann, Mannes, Manne, Männer, Männern. Chinese has one form: jen. English stands in between, with four forms: 10-man, man's, men, men's. In English only nouns, pronouns, and verbs are inflected. Adjectives have no inflections aside from the determiners “this, these” and “that, those.” (The endings - er, -est, denoting degrees of comparison, are better regarded as non-inflectional suffixes.) English is the only European language to employ uninflected adjectives; e.g., “the tall man,” “the tall woman,” compared to Spanish el hombre alto and la mujer alta. As for verbs, if the Modern English word ride is compared with the corresponding words in Old English and Modern German, it will be found that English now has only five forms (ride, rides, rode, riding, ridden), whereas Old English ridan had 13, and Modern German reiten has 16 forms. In addition to this simplicity of inflections, English has two other basic characteristics: flexibility of function and openness of vocabulary.

Дисциплинаны өздөштүрүүнүн натыйжасында бир катар компетенциялар түзүлөт:

- курчап турган дүйнө жөнүндө илимий билимдерди сын көз менен баалай жана колдоно алат, жашоого жана маданий баалуулуктарга багыт алат, башкаларды сыйлоону жана сабырдуулукту көрсөтүү менен активдүү жарандык позицияны ээлей алат; (ОК-1)
- котормо тилинин адабиятын анын тарыхый өнүгүүсүндөгү жана азыркы абалындагы билимге ээ; (ПК-12)
- тилдин социалдык-маданий өзгөчөлүктөрүнө ылайык котормо тилинде оозеки жана жазуу жүзүндө баарлашуунун стратегиясын иштеп чыга алат; (ПК-16)

Literatures:

1. АРАКИН, В.Д. История английского языка: Учеб. пособие / В.Д.Аракин. – М., 2009.
2. АРСЕНЬЕВА, М.Г. Введение в германскую филологию / М.Г.Арсеньева, С.П.Балашова,
3. В.П.Берков, Л.Н.Соловьева. – М., 2001. БРУННЕР, К. История английского языка: В 2 т. / К.Бруннер. – М., 1955- 1956.
4. Baugh A. History of the English Language. New York, 1959.
5. Brook G. History of the English Language. London, 1960.

Practicum (1 hour)

The English Language as a chief medium of communication

Лекция 2 (2 h)

Тарыхый учурлар.

1. Тилди өнүктүрүү
2. Эски англис мезгили
3. Орто англис мезгили
4. Азыркы англис мезгили

Англис тилинин тарыхындагы урунттуу учурлардын ичинен төмөнкүчө өзгөчөлөнүп турат: 5-6-кылымдарда жуттар, саксондор жана англдардын Британиядагы отурукташкан жери; 597-жылы Ыйык Августиндин келиши жана андан кийин Англиянын латын христианчылыгына өтүшү; 9-кылымдагы викингдердин чабуулдары; 1066-жылдагы нормандардын басып алуусу; 1362-жылы арыз берүү статусу (бул соттук териштирүүлөрдүн англис тилинде жүргүзүлүшүн талап кылган); 1476-жылы Вестминстерде Кэкстондун басмаканасын орнотуу; 16-кылымда Ренессанстын толук гүлдөө; 1611-жылы Король Джеймс Библиясынын басылышы; 1755-жылдагы Джонсондун сөздүгүнүн бүтүшү; жана 17-кылымда Түндүк Америкага жана Түштүк Африкага, 18-кылымда Индия, Австралия жана Жаңы Зеландияга кеңейүү болгон.

Тилди өнүктүрүү. Адатта англис тилинин өнүгүү тарыхында үч негизги этап таанылат. Мурда англо-саксондор катары белгилүү болгон эски англис тили 449-жылдан 1066-га же 1100-жылга чейин созулган. Ортоңку англис тили 1066 же 1100-жылдан 1450 же 1500-жылга чейин. Заманбап англис тили болжол менен 1450 же 1500-жылга чейин созулган жана Эрте заманбап англисче, болжол менен, болжол менен 1500 дөн 1660 чейин, болжол менен заманбап англисчеге бөлүнөт. Кеч заманбап англис тили 1660-жылдан азыркыга чейин.

Эски англис мезгили Батыш герман тилинин бир варианты болгон эски англис тилин биздин замандын 5-кылымында Британияны басып алган азыркы Даниянын түштүгүн жана Түндүк Германияны камтыган аймактардын айрым герман элдери (англ, саксондор жана жуттар) сүйлөшкөн; Жуттар салт боюнча 449-жылы биринчилерден болуп келишкен. Британияга отурукташып, баскынчылар жергиликтүү келт тилинде сүйлөгөн элдерди, айрыкча британиялыктарды түндүк жана батышка сүрүп салышкан. Убакыттын өтүшү менен эски англис тили түпнуска континенталдык формадан ары өнүгүп, аймактык диалектилер өнүккөн. Эски англис тилинде таанылган төрт негизги диалектилер кентиш болуп саналат, алгач жуттар сүйлөгөн диалект; Батыш саксон, саксондор сүйлөгөн диалектинин бир бутагы; жана Нортумбрия жана Мерсиан, англдар сүйлөгөн диалектилердин бөлүмдөрү.

Lecture № 2. Historical background.

1. Development of the language
2. Old English Period
3. Middle English Period
4. Modern English Period
5. 20th-Century English

Among highlights in the history of the English language, the following stand out most clearly: the settlement in Britain of Jutes, Saxons, and Angles in the 5th and 6th centuries; the

arrival of St. Augustine in 597 and the subsequent conversion of England to Latin Christianity; the Viking invasions of the 9th century; the Norman Conquest of 1066; the Statute of Pleading in 1362 (this required that court proceedings be conducted in English); the setting up of Caxton's printing press at Westminster in 1476; the full flowering of the Renaissance in the 16th century; the publishing of the King James Bible in 1611; the completion of Johnson's Dictionary of 1755; and the expansion to North America and South Africa in the 17th century and to India, Australia, and New Zealand in the 18th.

Development of the language. Three main stages are usually recognized in the history of the development of the English language. Old English, known formerly as Anglo-Saxon, dates from AD449 to 1066 or 1100. Middle English dates from 1066 or 1100 to 1450 or 1500. Modern English dates from about 1450 or 1500 and is subdivided into Early Modern English, from about 1500 to 1660, and Late Modern English, from about 1660 to the present time.

Дисциплинаны өздөштүрүүнүн натыйжасында бир катар компетенциялар түзүлөт:

- курчап турган дүйнө жөнүндө илимий билимдерди сын көз менен баалай жана колдоно алат, жашоого жана маданий баалуулуктарга багыт алат, башкаларды сыйлоону жана сабырдуулукту көрсөтүү менен активдүү жарандык позицияны ээлей алат; (ОК-1)

- котормо тилинин адабиятын анын тарыхый өнүгүүсүндөгү жана азыркы абалындагы билимге ээ; (ПК-12)

- тилдин социалдык-маданий өзгөчөлүктөрүнө ылайык котормо тилинде оозеки жана жазуу жүзүндө баарлашуунун стратегиясын иштеп чыга алат; (ПК-16)

Literature:

1. Burlakova V.V. Contribution of English and American Linguists to the Theory of Phrase. M., 1971.

2. Pyish V. The Structure of Modern English. M.; L., 1971.

3. ГЕЛЬБЕРГ, С. Курс истории английского языка: Учеб. пособие / С.Гельберг. – Ижевск, 2003.

4. ДОЛГОВА, А.О. История английского языка: электр. учебно-метод. пособие для студентов специальности «Современные иностранные языки». – Минск, БГУ. – Электр. Библиотека БГУ. – Режим доступа: <http://elib.bsu.by/handle/123456789/10663> - Дата доступа: 01.09.2017.

5. ИВАНОВА, И.П. История английского языка; Хрестоматия; Словарь. / И.П.Иванова, Л.П.Чахоян, Т.М.Беляева. – 3-е изд. – СПб., 2006.

Practicum (1 hour)

Historical background.

Лекция 3 (2 h)

Тилди өнүктүрүү. Эски англис мезгили.

1. Эски англис тили батыш герман тилинин варианты катары

2. Эски англис тилиндеги флексиялар

Жут, англ жана саксондор Британияга отурукташканга чейин Ютландияда, Шлезвигде жана Голштейнде жашашкан. Урматтуу Беденин айтымында, англис элинин биринчи тарыхчысы, биринчи жут, Хенгист жана Хорса 449-жылы Танет аралындагы Эббсфлитке конгон; ал эми жуттар кийин Кентте, Гэмпширдин түштүгүндө жана Уайт аралында отурукташкан. Саксондор Англиянын калган бөлүгүн Темза дарыясынын түштүгүндө, ошондой эле азыркы Миддлсекс менен Энгланы (генитивдик) ээлеген. "Англа жери" үч уруунун тең үйүн чогуу белгилеген жана падыша Альфред (Улуу Альфред катары белгилүү) жана аббат Аэлфрик, жазуучу жана грамматик, кийинчерээк алардын сөзүн Englisc деп аташкан. Ошого карабастан, бардык далилдер жут, бурч жана саксондор өздөрүнүн өзгөчө диалектилерин сактап калганын көрсөтүп турат.

Хамбер дарыясы маанилүү чек ара болгон жана англис тилдүү аймак эки сүйлөө тобун иштеп чыккан: дарыянын түндүгүндө Нортумбрия жана түштүктө Саутумбриан же Мерсиан. Ошентип, төрт диалекти болгон: Нортумбрия, Мерсиан, Батыш Саксон жана Кентиш. 8-кылымда Нортумбриан адабият менен маданиятты жетектеген, бирок бул лидерлик Викинг баскынчылары тарабынан жок кылынган, алар 793-жылы Нортумбрия материгинин жанындагы Линдисфарн аралын талкалаган. Алар 865-жылы күч менен конушкан. Биринчи рейдерликтер даниялыктар болгон, бирок кийинчерээк аларга Батыштан келген Норвегиялыктар кошулган. түндүк-батыш Йоркшир, Ланкашир, түндүк Чешир жана Мэн аралы. 9-кылымда норвегиялык баскындардын натыйжасында маданий жетекчилик Нортумбриядан Вессекске өткөн.

Король Альфреддин тушунда, 9-кылымдын акыркы үч он жылдыгында Винчестер билимдин башкы борборуна айланган. Ал жерде Паркер хроникасы (англосаксон хроникасынын кол жазмасы) жазылган; анда дин кызматчы жана тарыхчы Паул Оросийдин, Ыйык Августиндин, Ыйык Григорийдин жана Урматтуу Беденин латынча чыгармалары которулган; жана ал жерде Нортумбрия менен Мерсиянын жергиликтүү поэзиясы Батыш саксон диалектисине көчүрүлгөн. Бул Батыш Саксондун “стандартты эски англисче” болуп калышына алып келди; жана кийинчерээк Аэлфрик (болжол менен 955–1010) Винчестерде, Черне Аббаста жана Эйншамда өзүнүн тунук жана жетилген прозасын жазганда Вессекстин гегемониясы күчөгөн.

Lecture № 3. Development of the language. Old English period.

1. Old English as a variant of West Germanic

2. Inflections in Old English

The Jutes, Angles, and Saxons lived in Jutland, Schleswig, and Holstein, respectively, before settling in Britain. According to the Venerable Bede, the first historian of the English people, the first Jutes, Hengist and Horsa, landed at Ebbsfleet in the Isle of Thanet in 449; and the Jutes later settled in Kent, southern Hampshire, and the Isle of Wight. The Saxons occupied the rest of England south of the Thames, as well as modern Middlesex and 18 and Engla (genitive). “Engla land” designated the home of all three tribes collectively, and both King Alfred (known as Alfred the Great) and Abbot Aelfric, author and grammarian, subsequently referred to their speech as Englisc. Nevertheless, all the evidence indicates that Jutes, Angles, and Saxons retained their distinctive dialects.

The River Humber was an important boundary, and the Anglian-speaking region developed two speech groups: to the north of the river, Northumbrian, and, to the south, Southumbrian, or Mercian. There were thus four dialects: Northumbrian, Mercian, West Saxon, and Kentish (see Figure 13). In the 8th century, Northumbrian led in literature and culture, but that leadership was destroyed by the Viking invaders, who sacked Lindisfarne, an island near the Northumbrian mainland, in 793. They landed in strength in 865. The first raiders were Danes, but they were later joined by Norwegians from Ireland and the Western Isles who settled in modern Cumberland, Westmorland, northwest Yorkshire, Lancashire, north Cheshire, and the Isle of Man. In the 9th century, as a result of the Norwegian invasions, cultural leadership passed from Northumbria to Wessex.

Дисциплинаны өздөштүрүүнүн натыйжасында бир катар компетенциялар түзүлөт:

- курчап турган дүйнө жөнүндө илимий билимдерди сын көз менен баалай жана колдоно алат, жашоого жана маданий баалуулуктарга багыт алат, башкаларды сыйлоону жана сабырдуулукту көрсөтүү менен активдүү жарандык позицияны ээлей алат; (ОК-1)

- котормо тилинин адабиятын анын тарыхый өнүгүүсүндөгү жана азыркы абалындагы билимге ээ; (ПК-12)

- тилдин социалдык-маданий өзгөчөлүктөрүнө ылайык котормо тилинде оозеки жана жазуу жүзүндө баарлашуунун стратегиясын иштеп чыга алат; (ПК-16)

Literatures:

1. ИЛБИШ, Б.А. История английского языка /Б.А.Ильиш. – Ленинград, 1973. (на англ. яз.)
2. ИСТОРИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА: краткий курс лекций / Сост. Н.И. Щипакина. – Ставрополь, 2006.
3. МАТВЕЕВА, Е.А. История английского языка / Е.А.Матвеева. – М., 2006.
4. Iysh B. History of the English Language. L., 1973.
5. . Jespersen O. A Modern English Grammar on Historical Principles. London, 1954.
6. Jespersen O. Growth and Structure of the English Language. Oxford, 1945; 1958

Practicum (1 hour)

Development of the language. Old English period.

Лекция 4 (2 h)

Эски англис алфавиттери

Эски англис алфавиттери. Адабий булактар.

Эски англис доорунун жазууларында биз эки алфавитти колдонобуз: эски (руникалык) алфавит, анда бизде жазуулар гана бар жана латын алфавитинде бизде бир топ жазуулар бар. Руна алфавити: -Френктин табыгындагы жазуу (шкатулка). Бул жерде өтө эски байыркы жазуу бар, аны чечмелөө да оңой эмес. Ал киттин сөөгүнөн жасалган. Рутвелл крест Бул руникалык алфавитте жазылган жазууну таба турган христиандык крест. Ал Рутвелл деген жерге жакын жерде табылган. Ошондуктан ал Рутвелл крест деп аталат. Латын алфавити: Англо-саксон хроникасы. 9-к-дан баштап эң маанилүү тарыхый окуялар катталган. 12-к-га чейин. Бул монахтар мурун эч нерсе жазган эмес дегенди билдирбейт, алар жазган.

Монахтар хроникаларды ар кандай монастырларда жана 9-к. (Улуу падыша Альфреддин демилгеси менен) алар ар кандай кол жазмаларды биринде чогултуп, окуяларды бир нече негизги кол жазмаларга каттай башташты. Албетте, бул түзмө-түз жаратуу эмес жана фактылар монотондуу. Бирок бул англо саксондор прозасынын эң сонун үлгүсү. Мындан тышкары, биз бир катар жеке документтерден (финансылык документтерден) баш тарттык, бирок, албетте, эң маанилүү нерселер түзмө-түз иш болуп саналат. Кеп болсо да А-С. Уруулар варварлар деп эсептелет; бизде поэзия менен прозадан жаралган сонун үлгүлөр бар.

Поэзия.

Жалпысынан бизде 30000ге жакын сап бар. Алардын арасынан эмне табабыз? Биринчиден, кыскараак жана узун ырлар бар. Эң узуну – “Беовульф” (жалпысынан 1/10, 30000) Бул толук поэма, эпикалык поэма, баатырдын легендасы. Поэmanın метри (размер): Эски герман жана англис аятында ритм жана метр жок болчу. Колдонулган негизги аппарат аллитерация - бул белгилүү бир үндөрдүн кайталанышы. Аллитерация үчүн негизги үн экинчи жарым саптын башындагы бир нече тыбыштардын биринчи басымдуу үнү Аллитерация универсалдуу түзүлүш болгон. Эски англис тилинде аяттарында бизде эмне болсо, баары теңдештирилген.

Эски англис тилинин поэзиясы метафораларга абдан бай болгон: «күн» = «дүйнө шамы» ж.б. Бул (Беовульф) кээ бир жерлеринде уламыш болсо да, тарыхый материалга таянсак да, кээ бир тарыхый окуяларга негизделгендиктен, чыныгы падышалардын, уруулардын аттары бар жана андан да маанилүүсү, алардын жашоо-турмушу боюнча кызыктуу маалыматтарды алсак болот: анын согушкерлеринин ортосундагы мамилелер, алардын курал-жарактарынын сүрөттөлүшү. вассалдар, алардын милдеттери. Башка ырлар: Өзгөчөлүгү, ал өтө эски поэзия жана негизинен эпикалык чыгарма болгонуна карабастан, авторлордун (анонимдүү) окурмандар жана угуучулардын реакциясы кызыкдар экени көрүнүп турат. Ал тургай, Беовульфто жана андан да кийинки ырларда биз абдан айкын лирикалык негизди табабыз. Эски Англис Мезгилинин башка

кереметтери деп аталган элегиялык ырлар (эски англис мезгилинин аягындагы) болуп саналат. Элегия деп аталат, анткени алар үстөмдүк кылган эй нотасында элегиялык.

Lecture 4. The Old English Alphabets

The Old English Alphabets. Literary sources.

In the writing of the Old English Period, we find two alphabets employed: the older (runic) alphabet in which we have only inscriptions and the Latin alphabet in which we have quite a number of writings. The runic alphabet: -an inscription on Frank's Casket (шкатулка). There is a very old ancient inscription, which is not very easy even to decode. It is made of whalebone. Ruthwell cross It's a Christian cross on which we find an inscription in the runic alphabet. It was found near the place Ruthwell. That's why it is called Ruthwell cross. The Latin alphabet: Anglo-Saxon Chronicle. It registered the most important historical events from the 9th c. Up to the 12th c. It doesn't mean that monks didn't write anything before, they did. But before the 9th c. Monks kept the chronicles in different monasteries and in the 9th c. (on the initiative of King Alfred the Great) they compiled different manuscripts in one and began to continue registering the events in several main manuscripts. Of course, it's not a literally creations and the facts are rather monotonous. But it's a splendid sample of Anglo Saxons prose. Besides we have quit a number of private documents (financial documents) but of course the most important things are literally works. The point is that though A-S. Tribes are considered to be barbarians; we have splendid samples born of poetry and prose. Poetry.

All in all we have about 30000 lines. What do we find among them? First of all there are shorter and longer poems. The longest is "Beowulf" (1/10 of the whole, 30000) It is a complete poem, an epic poem, a legend of a hero. The meter (размер) of the poem: The old Germanic and English verse had no rhythm and no meter. The main device which was employed is alliteration – it's a repetition of certain sounds. The key sound for alliteration was 55 the first stressed sound of several sounds at the beginning of the second half-line Alliteration was the universal device. Whatever we have in the OE verses everything was alliterated. OE poetry was very rich in metaphors: "sun" = "world candle" etc Though it (Beowulf) it is a legend in some parts we can rely on it as on historical material because it is based on some historical events, there are names of real kings, tribes and which is more important we can draw from it interesting information on their way of life: the descriptions of the warriors, their weapons the relations between the king and his vassals, of their duties. Other poems: It is unique that in spite of the fact that it is very old poetry and mostly epic it is clear that the authors (anonymous) are interested in the readers and the hearers' reaction. Even in Beowulf and even more in later poems we find highly pronounced lyrical basis. Another wonders of the Old English Period are the so-called elegiac poems (of the late Old English Period). There are referred to as elegiac because they are elegiac in their dominant hey note.

Дисциплинаны өздөштүрүүнүн натыйжасында бир катар компетенциялар түзүлөт:

- курчап турган дүйнө жөнүндө илимий билимдерди сын көз менен баалай жана колдоно алат, жашоого жана маданий баалуулуктарга багыт алат, башкаларды сыйлоону жана сабырдуулукту көрсөтүү менен активдүү жарандык позицияны ээлей алат; (ОК-1)
- котормо тилинин адабиятын анын тарыхый өнүгүүсүндөгү жана азыркы абалындагы билимге ээ; (ПК-12)
- тилдин социалдык-маданий өзгөчөлүктөрүнө ылайык котормо тилинде оозеки жана жазуу жүзүндө баарлашуунун стратегиясын иштеп чыга алат; (ПК-16)

Literatures:

1. РАСТОРГУЕВА, Т.А. История английского языка: Учебник / Т.А.Расторгуева. – 3-е изд., стереотип. – М., 2007. (на англ. яз.)
2. РЕЗНИК, И.В. A History of the English Language = История английского языка: Учеб. пособие / И.В.Резник, В.Р.Резник, Т.С.Сорокина, Т.А.Сорокина. – М., 2003. (на англ. яз.)

3. СМЕРНИЦКИЙ, А.И. Древнеанглийский язык / А.И.Смирницкий. – М., 2006.
4. Jespersen O. Language: Its Nature, Development and Origin. London; New York, 1934.
5. The Origins and Development of the English Language. New York, 1964.

Practicum: (1 hour)
The Old English alphabets

Лекция 5 (2с)

Эски англис тилинин грамматикасы

1. Эски англисче зат атооч.
2. Эски англисче сын атооч.
3. Эски англисче ат атооч.
5. Эски англис синтаксиси.

Эски англис тилинин зат атоочтун грамматикалык категориясы болгон сандын, иштин (N, G, D, A.) жана грамматикалык жактан, чагы жана жагы зат атоочко жараша болгон. Артикль жок, бирок тактык/белгисиздикти туюндурган сөздүн милдетин аткара турган сөздөр бар эле: ат атооч *se, seo, (тот)* (көптүк түрдө *a*). Бул демонстративдик ат атооч артикльдин милдетин аткарган. 12-кылымга чейин демонстративдик ““ эки функцияны аткарган (ат атооч, артикль). Зат атооч кандайча четке кагылды: **Эски англис тилинин** зат атоочунун тогуз кыскартуусу бар. Жыйналыштын түрү уңгу куруучу суффикске жараша болгон. Ушуга ылайык, declensions бөлүнөт: - а-уңгу *m* жана *n* күнү - О-уңгу *e* кам - *i*-сабак бардык гендердик мамиле- *n*-уңгу уулу.

Үндүү тыбыштардын бул төрт түрү күчтүү жактоо. 3 үнсүз тыбыш: -*nt*-уңгу *friend*, -*c*-уңгу **child** -*p*-уңгу *sister* + дагы бир: алсыз жак --*en* уңгу *oxen* - жана уңгу (*man – men, woman – women*) Белгилүү уңгунун суффикси **Эски англис** тилинде болгон эмес - бүтүн парадигмалардын түрү аркылуу аныкталат. ЧТО СОХРАНИЛОСЬ? Жөнөкөй суффикс – *as* -уңгу жалаң эркектин эски (мужской род) "катары" кайтып келет.

Омонимдик формалар (*бугу - бугу*) узун муун варианттуу кой менен нейтралдуу уңгу жалгашына кайтып келет. Алар буга чейин эле омоним болгон. -*en* - *en*-уңгу жалдоосунун эски суффикси. Түз тилде мындай үч гана сөз бар: *өгүз, бала, бир тууган* (диалекттерде алардан дагы көп). Бирок алсыз жөндөмөгө бир гана “өгүздөр” таандык болгон. " *child* " *n*-уңгу жалгашына таандык болгон. Жана көптүк болгон чет өлкөлүк көптүк деп аталган да бар, бирок булар кийинчерээк алынган сөздөр. *s*- этиштин суффикси *Gen. Case* менен өнүккөн –*es* а-уңгу жалаң гана эркектик жакта болот.

Lecture 5. The Old English Grammar

1. The Old English Noun.
2. The Old English Adjective.
3. The Old English Pronoun
4. The Old English verb.
5. The Old English syntax.

The OE noun had the grammatical category of number, case (N, G, D, A.), and the grammatical gender which depended on the noun. There was no article but there were words, which could function as those expressing definiteness/indefiniteness: the pronoun *se, seo, (тот)* (мн. Число *a*). This demonstrative pronoun of functioned as the article. Up to the 12th century the demonstrative ““had two functions (pronoun, article). How the noun was declined: The OE noun had nine declensions. The type of declension depended on the stembuilding suffix. Accordingly, the declensions subdivided: - The *a*-stem *m* and *n* day - The *o*-stem *f* care - The *i*-stem all genders deal- The *n*-stem *son*. These four types of vowel declensions are also referred to as the strong declension (Сильное склонение или спряжение – изменение гласной, слабое – суффикс с согласным). 3 consonant declensions: The *-nt*-stem *friend* The *-s*-stem *child* The *-r*-

stem sister + one more: weak declension – the –en-stem ox – oxen and the root stem declension (man – men, woman – women) The suffix of a certain stem did not exist in the OE language – the type of stem is determined through the whole paradigms. ЧТО СОХРАНИЛОСЬ? The regular suffix – goes back to the old “as” of the a-stem declension masculine.

Lecture 5. The Old English Grammar

- 1. The Old English Noun.**
- 2. The Old English Adjective.**
- 3. The Old English Pronoun**
- 4. The Old English verb.**
- 5. The Old English syntax.**

The OE noun had the grammatical category of number, case (N, G, D, A.), and the grammatical gender which depended on the noun. There was no article but there were words, which could function as those expressing definiteness/indefiniteness: the pronoun se, seo, (тот) (мн. Число а). This demonstrative pronoun of functioned as the article. Up to the 12th century the demonstrative ““had two functions (pronoun, article). How the noun was declined: The OE noun had nine declensions. The type of declension depended on the stembuilding suffix. Accordingly, the declensions subdivided: - The a-stem m and n day - The o-stem f care - The i-stem all genders deal- The n-stem son. These four types of vowel declensions are also referred to as the strong declension (Сильное склонение или спряжение – изменение гласной, слабое – суффикс с согласным). 3 consonant declensions: The -nt-stem friend The -s-stem child The -r-stem sister + one more: weak declension – the –en-stem ox – oxen and the root stem declension (man – men, woman – women) The suffix of a certain stem did not exist in the OE language – the type of stem is determined through the whole paradigms. ЧТО СОХРАНИЛОСЬ? The regular suffix – goes back to the old “as” of the a-stem declension masculine.

Дисциплинаны өздөштүрүүнүн натыйжасында бир катар компетенциялар түзүлөт:

- курчап турган дүйнө жөнүндө илимий билимдерди сын көз менен баалай жана колдоно алат, жашоого жана маданий баалуулуктарга багыт алат, башкаларды сыйлоону жана сабырдуулукту көрсөтүү менен активдүү жарандык позицияны ээлей алат; (ОК-1)
- котормо тилинин адабиятын анын тарыхый өнүгүүсүндөгү жана азыркы абалындагы билимге ээ; (ПК-12)
- тилдин социалдык-маданий өзгөчөлүктөрүнө ылайык котормо тилинде оозеки жана жазуу жүзүндө баарлашуунун стратегиясын иштеп чыга алат; (ПК-16)

Literature:

1. СМЕРНИЦКИЙ, А.И. Лекции по истории английского языка (средний и новый период) / А.И.Смирницкий. – М., 2006.
2. ХЛЕБНИКОВА, И.Б. Введение в германскую филологию и историю английского языка / И.Б.Хлебникова. – М., 2001.
3. ХРЕСТОМАТИЯ ПО ИСТОРИИ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА (с VII по XVII вв.) = A Reader in the History of English (from the VII to the XVII century): Учеб. пособие / Авт.-сост. Е.К. Шука, С.Е. Олейник, В.А. Мальцева. – 2-е изд., испр. – Мн., 2007.
4. Quirk R.S., Wrenn C.L. An Old English Grammar. London, 1958.
5. Rastorguyeva T.A. A History of English. М., 1983.
6. Stevick R.D. English and Its History. The Evolution of Language. Boston, 1968.

Practicum (1 hours)

Old English Grammar

Лекция 6 (2 h)

Эски англис тилинде азыркыдай созулма жана кыска үндүүлөр болгон. Кыскасы: а, (э), е, и, о, у, y; созулмасы: а, (э), е, і, о, u, y. Эч кандай кыскартуу болгон жок. Орфографиянын негизги принциби фонетикалык принцип болгон. Азыркы тилде айтылбаган тыбыштар да болгон. Дагы бир кызыктуу өзгөчөлүктөрдүн бири толук параллелизм (эски англис тилиндеги үндүү тыбыштар толук түгөй а-а.. түзөт, ал эми азыркы тилде бул байкалбайт I и менен барабар эмес: анткени Айырмасы үндүү тыбыштын узундугунда гана эмес, сапатында да). Жалпы: - созулма/кыска деп бөлүү; - кээ бир үндөрдүн сакталышы. Айырмасы: - азыркы англис тилинде параллелизмдин жоктугу; - кээ бир үндөр жок болуп, жаңылары пайда болду.

Созулма да, кыска да дифтонг да болгон: ea, eo (азыр бирөөсү да сакталган эмес). Айырмачылык – созулма жана кыска дифтонгдор болгон (Орто англис тилдинде жалаң созулма дифтонгдор) - Орто англис тилдиндеги созулмага караганда үндүүнүн экинчи элемент болгон - экинчи элемент жоонураак болгон (азыр тар). Үнсүз тыбыштар. t, d аффрикаттары болгон эмес, андан тышкары ффрикативдер болгон эмес. Кээ бир кызматтарда азыркы тилде катуу тыюу салынган палатализация болгон эмес. С-з, ф-в тыбыштары ар кандай фонемалар болгон эмес, фонемалардын позициялык варианттары болгон. умтулуу бар эле. Үндү өзгөртүү. Үндүү тыбыштар: 1) герман [a] а:>дын палатализациясы. урунчул дагынын алдындагы позициядан башка бардык позицияларда (готика) || Орто англис тилдинде мурунчул үнсүзүнүн алдында палатализация болгон эмес. Мурунчул үнсүздүн алдында “а” мурунчулга жана эринчилге айланган 2) өзгөрүү (преломление)

Монофтонг дифтонг а>ea болуп калды; кыска монофтонг кыска дифтонг жана созулма монофтонг созулма дифтонгготикалык ahta берди || Эски англис тилиндеги eahta > Орто англис тилиндеги сегиз Мурда болгон: «gr, r + үнсүз, l or h». Монофтонгазациядан улам азыркы тилде анын дароо изи байкалбайт. 3)палатальная мутация (палатальная перегласовка, Умлаут) Палаталдык мутация деп уңгу үндүү тыбыштын алдыңкы жана кууш болушунан турган өзгөрүүнү түшүнөбүз. Палаталдык мутация – кийинки суффикстеги «и» же «ж» тыбыштары таасир эткен уңгу үндүү тыбыштын ассимиляциялык өзгөрүшү (репрессивдүү ассимиляция)

Орто англис тилинде палаталдык мутациянын көптөгөн издери бар: көптүктө үндүү грациялуу зат атооч (адам-эркек); формалардын эки топтому (эски-эски же улуу) жана тактоочтор; айт-айт, үйрөтөт сыяктуу этиштер; кээ бир дүйнө жуптарды куруу узун узундугу. 4)велярдык мутация (веллерная, небная перегласовка) Велярдык мутация – арткы үндүктү суффикстеги арткы тыбыштан келип чыккан уңгу үндүнүн өзгөрүшү (репрессивдүү ассимиляция) Азыр МЭ тилинде анын дароо издери бар. 5) уңгудагы басымдуу үндүүлөрдүн созулушу Хронологиялык жактан эки узартуу болгон: мурунку (тарыхка чейинки; III – IV кк.) жана кийинчерээк (IV к. жана кийинчерээк). Мурунку созулушу үнсүз тыбыштын жоголушуна байланыштуу болгон.

In OE, as it is now, there were long and short vowels. Short: a, (э), e, i, o, u, y; long: a, (э), e, i, o, u, y. There was no reduction. The main principle of the orthography was the phonetic principle. There were some sounds which are not pronounced in the modern language. One of the other interesting features is complete parallelism (в староанглийском гласные образуют полноценные пары а-а..., тогда как в современном языке этого не наблюдается I не равно i: т.к. Разница не только в долготе, но и в качестве гласного). OE - modern English. Общее: - деление на долгие/краткие; - сохранение некоторых звуков. Разница: - отсутствие параллелизма в современном English; - исчезли некоторые звуки появились новые. There were also diphthongs, both long and short: ea, eo (not a single one is now preserved). Difference - there were long and shot diphthongs (in ME only long diphthongs) - the second element sonorous than the glide in ME. - the second element was broader (now narrower). Consonants. There were no affricates t , d , besides there were no fricatives. There was no palatalisation, which is strictly forbidden in the modern language, in some positions. The sounds s-z, f-v, were not different

phonemes, they were positional variants of the phonemes. There was aspiration. Sound Changes. Vowels: 1)palatalisation of the Germanic [a] a:>. In all the positions except the position before a nasal daga (Gothic) || ME day There was no palatalisation before a nasal consonant. Before a nasal consonant 'a' was nasalised and labialised: man 2)breaking (преломление)A monophthong became a diphthong a>ea; a short monophthong gave a short diphthong and a long monophthong gave a long diphthong gothic ahtan || EO eahta > ME eight Breaking occurred before: «rr, r + a consonant, l, h».No immediate traces of it in the modern language can be seen due to monophthongization. 3)palatal mutation (палатальная перегласовка, Umlaut) By palatal mutation we mean a change which consisted in the root vowel becoming more front and more narrow. Palatal mutation is an assimilating change of the root vowel affected by the sounds «i» or «j» in the following suffix (a repressive assimilation)

Дисциплинаны өздөштүрүүнүн натыйжасында бир катар компетенциялар түзүлөт:

- курчап турган дүйнө жөнүндө илимий билимдерди сын көз менен баалай жана колдоно алат, жашоого жана маданий баалуулуктарга багыт алат, башкаларды сыйлоону жана сабырдуулукту көрсөтүү менен активдүү жарандык позицияны ээлей алат; (ОК-1)
- котормо тилинин адабиятын анын тарыхый өнүгүүсүндөгү жана азыркы абалындагы билимге ээ; (ПК-12)
- тилдин социалдык-маданий өзгөчөлүктөрүнө ылайык котормо тилинде оозеки жана жазуу жүзүндө баарлашуунун стратегиясын иштеп чыга алат; (ПК-16)

Literatures:

1. ЯРЦЕВА, В.Н. История английского литературного языка IX-XV вв. / В.Н.Ярцева. – М., 1975.
2. BAUGH, A.A. A History of the English Language / A.A.Baugh, Th.Cable. – New York, 1978.
3. CRYSTAL, D. The Cambridge Encyclopedia of the English Language / D.Crystal. – 2nd ed. – Cambridge, 2003. STRANG, B.A. A History of English / B.A.Strang. – London, 1974.
4. Stevick R.D. English and Its History. The Evolution of Language. Boston, 1968.
5. Strang B.A. A History of English. London, 1970.
6. Wyld H. History of modern Colloquial English. Oxford, 1953.

Practicum (1 hour)

The Sound System in Old English

Лекция 7 (1с)

Англис тилинин өнүгүүсү: Орто англис мезгили

1. Орто англисче мезгили.
2. Кыймылдардын тегизделиши.
3. Чыгыш Мидленддин таасири.
4. Джеффри Чосер
5. Орто англис тили

1066-жылдагы Нормандын басып алуусунун бир натыйжасы бардык төрт эски англис диалектилерин бир деңгээлде жайгаштыруу болгон. Батыш Саксон үстөмдүгүн жоготуп, маданияттын жана окуунун борбору акырындык менен Винчестерден Лондонго жылды. Эски Нортумбрия диалектиси Шотландия жана Түндүк болуп экиге бөлүнүп калган, бирок 13-кылымдын аягына чейин бул бөлүнүүлөрдүн экөөсү жөнүндө аз маалымат болгон (14-сүрөт). Эски Мерсиан диалекти Чыгыш жана Батыш Мидленд болуп экиге бөлүнгөн. Батыш саксон аймагы боюнча бир аз кыскарып, түштүк-батыш диалектиси деп аталды. Кентиш диалекти бир кыйла кеңейип, ошого жараша Түштүк-Чыгыш деп аталып калган. Бардык беш орто англис диалектилери (Түндүк, Батыш Мидленд, Чыгыш Мидленд, Түштүк 21 Батыш жана Түштүк Чыгыш) өз жолдорун басып, өз өзгөчөлүктөрүн иштеп чыгышкан.

Уэльс чек арасына жакын жайгашкан Герефорд шаары менен байланышкан Кэтрин тобу деп аталган жазуулар (1180–1210) жергиликтүү салттарды эң катуу карманган жана француз жана скандинавиялык интрузиялардан эң аз бузулган Батыш Мидленд диалектине карата айта турган бир нерсе бар. Нормандын басып алуусунун дагы бир натыйжасы англис тилинин жазуусун ирландиялык так жана оңой окула турган тилден ошол кезде Континентте колдонулган назик каролинг жазуусуна өзгөртүү болду.

Сырткы келбеттин өзгөрүшү менен орфография да өзгөрдү. Норман катчылары эски англисче у деп u, ū катары ui, ū as ou (акыркы кезде ow) деп жазышкан. Ошентип, мицел («көп») мучель сыяктуу, fūt («от») фуир, hūs («үй») hous жана hū («кандай») кантип пайда болгон. Түшүнүктүүлүк үчүн (б.а. түшүнүктүүлүк) у көбүнчө m, n, u, v жана w чейин жана кийин o деп жазылган; ал эми и кээде m жана n чейин жана кийин u деп жазылган. Ошентип суну («уул») соне, ал («анын») гим катары пайда болгон. Эски англисче cw qu деп өзгөртүлгөн; hw to wh, qu же quh; ě to ch or tch; sē to sh; -ĕā- to -gg-; жана -ht to gight. Ошентип, байыркы англис cwēn ханыша катары пайда болгон; hwaet эмне, кват же кухат; арык катары dīē; кеме катары sēip; secge as segge; жана мүмкүн болушунча михт.

Багындыруудан кийинки 1-кылымда жалаң сөздөрдүн көбү Нормандиядан жана Пикардиядан келген, бирок Генрих Пнин (1154–89-ж. башкарган) Ангевин империясынын түштүктөгү Пиренейге чейин кеңейиши менен башка диалектилер, айрыкча борбордук француз же Франсиен аристократиянын сөзүнө салым кошкон. Натыйжада, заманбап англис тилинен Canal, catch, leal, real, reward, wage, warden жана warrant формаларын Норман француз тилинен жанаша алган. Король Жон 1204-жылы Нормандияны жоготкон. Париждин капетиялык падышаларынын күчү көбөйүшү менен Франсиен акырындык менен үстөмдүк кыла баштаган. Ошол эле учурда, латын тилин үйрөнүү тили катары сакталып калган. Ошентип, үч кылым бою Англиянын адабияты үч тилде болгон. Мисалы, Ancrene Riwe, сейрек кездешүүчү сапаттагы гид же эреже (риул) үч тилде тең таралган.

Эне тилдин үндөрү акырындап өзгөрдү. Атүгүл эски англис тилинин аягындагы кыска үндүүлөр ld, rd, mb жана ndge чейин узартылып келген, ал эми созулган тыбыштар бардык башка үнсүз топтордун алдында жана кош үнсүздөрдүн алдында кыскартылган. Эрте орто англис тилиндеги кыска үндүү тыбыштардын кайсынысы болбосун, диссиллабсыз сөздөрдүн ачык басымдуу муундарында созулуп кеткен. Ачык муун үндүү менен аяктаган бир муун. Байыркы англис тилиндеги эки муун тең “name”, mete “et, food”, posu “nose”, wicu “week” жана Duru “door” кыска болгон жана биринчи муундар басым жасалып, nāme, mēte, nōse, wēke жана dōre 1142-кылымда узартылган.

Lecture № 7. Development of the English language: Middle English Period

- 1. Middle English Period.**
- 2. The leveling of inflections.**
- 3. The influence of East Midland.**
- 4. Geoffrey Chaucer**
- 5. Middle English**

One result of the Norman Conquest of 1066 was to place all four Old English dialects more or less on a level. West Saxon lost its supremacy and the centre of culture and learning gradually shifted from Winchester to London. The old Northumbrian dialect became divided into Scottish and Northern, although little is known of either of these divisions before the end of the 13th century (Figure 14). The old Mercian dialect was split into East and West Midland. West Saxon became slightly diminished in area and was more appropriately named the South Western dialect. The Kentish dialect was considerably extended and was called South Eastern accordingly. All five Middle English dialects (Northern, West Midland, East Midland, South Western, and South Eastern) went their own ways and developed their own characteristics. The

so-called Katherine Group of writings (1180–1210), associated with Hereford, a town not far from the Welsh border, adhered most closely to native traditions, and there is something to be said for regarding this West Midland dialect, least disturbed by French and Scandinavian intrusions, as a kind of Standard English in the High Middle Ages. Another outcome of the Norman Conquest was to change the writing of English from the clear and easily readable insular hand of Irish origin to the delicate Carolingian script then in use on the Continent. With the change in appearance came a change in spelling. Norman scribes wrote Old English y as u, $\bar{y}$ as ui, $\bar{u}$ as ou (ow when final). Thus, mycel (“much”) appeared as muchel, fȳr (“fire”) as fuir, hūs (“house”) as hous, and hū (“how”) as how. For the sake of clarity (i.e., legibility) u was often written o before and after m, n, u, v, and w; and i was sometimes written y before and after m and n. So sunu (“son”) appeared as sone and him (“him”) as hym. Old English cw was changed to qu; hw to wh, qu, or quh; ē to ch or tch; sē to sh; -ĕā- to -gg-; and -ht to ght. So Old English cwēn appeared as queen; hwaet as what, quat, or quhat; diē as ditch; sēip as ship; secge as segge; and miht as might.

For the first century after the Conquest, most loanwords came from Normandy and Picardy, but with the extension south to the Pyrenees of the Angevin empire of Henry II (reigned 1154–89), other dialects, especially Central French, or Francien, contributed to the speech of the aristocracy. As a result, Modern English acquired the forms canal, catch, leal, real, reward, wage, warden, and warrant from Norman French side by side with the corresponding forms channel, chase, loyal, royal, regard, gage, guardian, and guarantee, from Francien. King John lost Normandy in 1204. With the increasing power of the Capetian kings of Paris, Francien gradually predominated. Meanwhile, Latin stood intact as the language of learning. For three centuries, therefore, the literature of England was trilingual. Ancrene Riwe, for instance, a guide or rule (riwe) of rare quality for recluses or anchorites (ancren), was disseminated in all three languages.

The sounds of the native speech changed slowly. Even in late Old English short vowels had been lengthened before ld, rd, mb, and nd, and long vowels had been shortened before all other consonant groups and before double consonants. In early Middle English short vowels of whatever origin were lengthened in the open stressed syllables of disyllabic words. An open syllable is one ending in a vowel. Both syllables in Old English nama “name,” mete “meat, food,” nosu “nose,” wicu “week,” and duru “door” were short, and the first syllables, being stressed, were lengthened to nāme, mēte, nōse, wēke, and dōre in the 13th and 14th 22 centuries.

Дисциплинаны өздөштүрүүнүн натыйжасында бир катар компетенциялар түзүлөт:

- курчап турган дүйнө жөнүндө илимий билимдерди сын көз менен баалай жана колдоно алат, жашоого жана маданий баалуулуктарга багыт алат, башкаларды сыйлоону жана сабырдуулукту көрсөтүү менен активдүү жарандык позицияны ээлей алат; (ОК-1)

- котормо тилинин адабиятын анын тарыхый өнүгүүсүндөгү жана азыркы абалындагы билимге ээ; (ПК-12)

- тилдин социалдык-маданий өзгөчөлүктөрүнө ылайык котормо тилинде оозеки жана жазуу жүзүндө баарлашуунун стратегиясын иштеп чыга алат; (ПК-16)

Literatures:

1. Бруннер К. История английского языка: учебник / К. Бруннер. - М.: Иностранная литература, т.1 - 2, 1955 - 1956.

2. Бруннер К. История английского языка: учебник / К. Бруннер. - М.: УРСС, 2003.

3. Введенская Л.А. Грамматика и культура речи: учебник / Л.А. Введенская. - Ростов-на-Дону: Феникс, 2003.

4. Цвет Л.Я. Основы истории германских языков. Тюмень: Скорпион, 1998.

5. Шевякова В.Е. Современный английский язык. М., 1980.

Practicum (1 hour)

Development of the English language: Middle English Period

Лекция 8 (2саат)

Орто англис мезгили.

1. Орто англисче мезгили

2. Алфавит. Адабият.

Бул эски сот системасынын чирип, феодализмдин интенсивдүү өнүгүшүнүн мезгили болгон. Феодалдык түзүлүш феодалдык обочолонууга алып келет, анткени ар бири өз алдынча жашап, өзүнө керектүү нерселердин бардыгын өндүрөт. Ошондуктан биз бул жерде ар кандай аймактардын обочолонушун байкап жатабыз. Бул тилдеги кырдаалга таасирин тийгизген. Эгерде ОЭде сыноо диалектилери менен алектенсек, МЭде эски уруулук диалектилердин ордуна жергиликтүү диалектилерди кездештиребиз. Жергиликтүү диалектилерди топтосок, анда 3 чоң топту табабыз: Түштүк-Батыш жана Кент тобу = Түштүк топ Мидленд тобу Түндүк топ Бара-бара ыдыралуу багытында өнүгүп жаткан; алар барган сайын окшошпой калышты.

Ортоңку англис мезгилинин башталышы менен биз бирдиктүү адабий тил жөнүндө айта албайбыз, демек, биз Ортоңку англис мезгилинин тили жөнүндө сөз кылганда, биз диалектилердин коомчулугун түшүнөбүз, бирок бул жамааттын ичинде Лондон диалектинин абдан маанилүү процесси жүрүп, жазуу жана баарлашуу үчүн жаралган негизги диалект катары барган сайын маанилүү болуп калды.

Орто англис мезгилинин аягында Лондон диалектиси бара-бара адабий тилдин негизине айланып баратканын байкайбыз. Лондон диалектиндеги сөздөрдүн негизги тобу Түштүк (анын түштүк-батыш бөлүгү) тобуна кирген, бирок, албетте, Мидленд тобунан көптөгөн элементтерди табабыз.

Лондон борбор болгон; маданияттын, сооданын, навигациянын борбору жана басмакананын борбору болгон. Ошол мезгилдеги эң чоң тенденция – англис тилиндеги чоң трансформация. Орто англис мезгили англис тили азыркы англис тили аналитикалык түзүлүштөгү синтетикалык түзүлүштөн өзгөрүп турган мезгил болгон. Ошентип, орто англис мезгили өткөөл мезгил болуп саналат.

Эң маанилүү процесстер: 1) редуциянын фонетикалык процесси (ОЭде кыскартылган үндүүлөр болгон эмес) – басымсыз үндүүлөр кыскарып келген; бул аяктоолордун түшүшүнүн негизги себептеринин бири болгон. 2) Аналогия боюнча тегиздөө (выравнивание по аналогии) – грамматикалык процесстер; употребление форм в соответствии с продуктивными парадигмами. Мезгилдин дагы бир абдан маанилүү окуясы Ворман басып алуу деп аталган француз тилинин таасири болду. Бул өлкөнүн турмушуна, анын саясий жана социалдык системаларына, экономикалык системасына жана тилине чоң таасирин тийгизди.

Lecture 8. The Middle English Period.

1. The Middle English Period

2. The Alphabet. Literature.

It was the period of the decay of the old trial system and the intensive development of feudalism. The feudal system leads to feudal isolation because each of the manors is self sustained and produces all that is necessary for him. That's why we observe here isolation of different territories. This influenced the situation in the language. If in OE we deal with trial dialects, in ME in the place of the old tribal dialects we find local dialects. If we group the local dialects, we find 3 large groups: the South-Western and Kentish group = the Southern Group the Midland Group the Northern Group Gradually they were developing in the direction of disintegration; they were becoming more and more unlike.

By the beginning of the Middle English Period we can't speak about a uniform literary language it means that when we speak of the language of the Middle English Period we mean a community of dialects, but within this community there was a very important process of the

London dialect, becoming more and more important as the main dialect, born for writings and for communication.

Towards the end of the Middle English Period we find that the London dialect is gradually turning into the basis of the literary language. The main group of the words in the London dialect belonged to the Southern group (the southwestern part of it), though of course we find a lot of elements from the Midland group.

London was the capital; the center of culture, trade, navigation and it was the center of printing. The great trend of that period is great transformation in the English language. The Middle English Period was a period when the English language was transforming from the synthetic structure in the analytic structure the English language is now. So, the Middle English Period is the period of transition.

The most important processes: 1)The phonetic process of reduction (in OE there were no reduced vowels) – unstressed vowels came to be reduced; it was one of the main reasons for dropping of endings. 2)Leveling on analogy (выравнивание по аналогии) – the grammatical processes; употребление форм в соответствии с продуктивными парадигмами. Another very important event of the period was the influence of the French language, which is connected with the so-called Worman Conquest. It affected the life of the country, its political and social systems, its economic system and it' language greatly.

Дисциплинаны өздөштүрүүнүн натыйжасында бир катар компетенциялар түзүлөт:

- курчап турган дүйнө жөнүндө илимий билимдерди сын көз менен баалай жана колдоно алат, жашоого жана маданий баалуулуктарга багыт алат, башкаларды сыйлоону жана сабырдуулукту көрсөтүү менен активдүү жарандык позицияны ээлей алат; (ОК-1)

- котормо тилинин адабиятын анын тарыхый өнүгүүсүндөгү жана азыркы абалындагы билимге ээ; (ПК-12)

- тилдин социалдык-маданий өзгөчөлүктөрүнө ылайык котормо тилинде оозеки жана жазуу жүзүндө баарлашуунун стратегиясын иштеп чыга алат; (ПК-16)

Literatures:

1. Давыдов М.В. История и грамматика английского языка: учебник / М.В. Давыдов, Е.Н. Малюга. - М.: Дело и сервис, 2002.

2. Бирманский В.М. Общие и германское языкознание. - Л.: Наука, 1976.

3. Иванова И.П. Хрестоматия по истории английского языка / И.П. Иванова, Т.М. Беляева. - Л.: Наука, 1973.

4. Pyish B. The Structure of Modern English. M.; L., 1971.

5. Pysh B. History of the English Language. L., 1973.

6. Jespersen O. A Modern English Grammar on Historical Principles. London, 1954.

7. Jespersen O. Growth and Structure of the English Language. Oxford, 1945; 1958.

Practicum (1 hour)

The Middle English Period.

Лекция 9 (2с)

Орто англис мезгили.

1. Зат атооч.

2.Сын атооч.

3. Зат атооч.

4. Этиш.

5. Синтаксис.

ОЭде өзөктүн түрүнө жараша 9 деклениа болгон. Ортоңку англис доорунда E зат атоочтун түрүн жоготкондуктан, орто англисче мезгилдин аягында (14-кылымга карата). Алар кемчиликти айырмалай алышкан эмес. 4 септик тутум 66 2 жөндөмө тутумуна айланган: N. Fissh fishes (-а-уңгу жалгашына кайтып келет) G. Fishes fishes (-а- уңгу жалгашына

кайра барат) Бирдиктүү парадимдин көптүк жана генитиви -а- мүчөсүнүн эски «-катары кыскартууга» кайтып келет. Туруктуу эмес зат атоочторго келсек, алар ар дайым туура эмес (стандарттуу эмес) болгон. Аяктоолорду жоготуу менен бирге E зат атооч грамматикалык жыныс категориясын жоготкон. Алсыз -п-сабактардын децленициясы башка бардык уңгуларга караганда аналогияга көбүрөөк туруштук берген. Зат атоочтун жиктелиши 3 кылымга жакын убакытка созулуп, башка уңгуларга караганда -н уңгулары биригүүгө узак туруштук берген. Азыр: өгүз - өгүз (настоящее только это), бир тууган - бир туугандар, бала - балдар жана кээ бир диалектилерде: ат - жылкы.

Орто англис мезгили. Сын атооч.

Сын атооч атоочтон да эртерээк белгилерин жогото баштаган. Бул жараян ЭРТКИ АНГЛИС периодунун аягында башталган. Өнүгүү ошол эле линиялар боюнча жүрдү: башкача айтканда - аягы кыскартуу түшүп, жөнөкөйлөштүрүүгө алып келди. Сын атооч күчтүү менен алсыздын айырмасын жоготкон. Зат атооч менен макулдуктун сын атооч белгилери. Орто англисче мезгилдин аягында биз эски чакчыл тутумдун кээ бир реликтерин гана табабыз: Чосердин эмгектеринде - e goode - күчтүү чакчылдын көптүк түрү, бирок ал анда-санда болгон. Эски тутум менен катар er, est суффикстери менен салыштыруу даражаларына келсек, анда жаңы жол – «көп, эң» менен аналитикалык ыкма иштелип чыккан. Өнүгүү кандайдыр бир деңгээлде француз тилинин таасиринде болгон. Ошентип, Орто Англия мезгилинин акырына карата бизде салыштыруу жарлыктарын түзүүнүн эки параллелдүү жолу бар болчу. Бирок НЭПтин башында да бул эки форманын кайсынысын колдонуу керектиги боюнча туруктуу эреже болгон эмес. (Шекспир - эң сулуу).

Орто англис мезгили. The Pronoun.

ОЭде ат атоочтордун топтору азыраак болгон. Жеке ат атоочтордун системасы абдан өзгөргөн. Эски 4-кассалык системанын тынчтыгында биз ME-ден 2-кассалык системаны табабыз. Эски номинативдик иш ушул убакка чейин сакталып келген, анда эски N. R. формасы объективдүү иштин формасы менен алмаштырылган «сен» («zew»). (старая форма «це» - диалектилерде жана оозеки тилде колдонулат) as to u>thou (библия + возвышенный стиль) Азыркы объективдүү учур кыйгач учурлардан өнүккөн (Д. Жана А.); алардын кээ бирлери менен (I) D. иши бирдиктүү формага айланды, кээ бирлери менен (ал) A. үчүн бирдиктүү формага айланды. Ал эми G. Case ал иш тутумун таштап, ээлик атоочтордун жаңы тобун пайда кылган.

Lecture 9. The Middle English Period.

1.The Noun.

2.The Adjective.

3. The Pronoun .

4. The Verb. NON - FINITE FORMS.

5. The Syntax.

In OE there were 9 declensions which depended on the type of stem. During the Middle English Period the E noun lost its types of declensions so that towards the end of the Middle English Period (by the 14th century). They didn't distinguish declensions. 4 case system 66 turned into 2 case system: N. Fish fishes (goes back to the -a-stem declension) G. Fishes fishes (goes back to the -a-stem declension) The plural and the genitive of the unified paradigm goes back to the old «-as reduction» of the -a-stem declension. As to the irregular nouns, they have always been irregular (non-standard). Together with the loss of endings the E noun lost its category of grammatical gender. The weak -n-stems declension resisted analogy longer than all the other stems. The development of the noun declension lasted for about 3 centuries and the -n-stems resisted unification longer than other stems. Now: ox - oxen (настоящее только это), brother - brethren, child - children and in some dialects: horse - horsen.

The Middle English Period. The Adjective.

The adjective began to lose its markers even earlier than the noun. The process began at the end of The OLD ENGLISH PERIOD. The development went along the same lines: that is - the

reduction of the endings led to dropping and simplification. The adjective lost the distinction between the strong and the weak declension. The adjective markers of agreement with the noun. Towards the end of the Middle English Period, we find only some relics of the old system of declension: in Chaucer's works - e goode - the plural of the strong declension, but it was already occasional. As to the degrees of comparison alongside the old system with the suffixes er, est there developed a new way - the analytical way with «more, most». The development was to some extent influenced by the French language. So towards the end of the Middle English Period, we had two parallel ways of the formation of degrees of comparison. However even at the beginning of the NEP there wasn't a fixed rule as to which of the two forms to use. (Shakespeare - most beautifullest).

The Middle English Period. The Pronoun.

In OE the groups of pronouns were fewer in number. The system of the personal pronouns had changed greatly. In the place of the old 4-case system we find a 2-case system in ME. The old nominative case has remained up to now except for «you» («зев») in which the old N. R. Form was replaced by the objective case form. (старая форма «це» - is used in dialects and in spoken language) as to u>thou (библия + возвышенный стиль) The modern objective case developed from the oblique cases (the D. And the A.); with some of them (I) the D. Case became the unified form, with some (it) the unified form was the A. Case. As to the G. Case it left the case system and gave rise to a new group of possessive pronouns. As to the Dem.

Pronouns like all the other declinable parts of speech they lost their case forms, their forms of the gender: they have preserved only the pl./sg. Forms: this - these / that-those. There was the group of interrogative pronouns. They only changed their pronunciation. Generally they have always be the same. The other groups developed during the Middle English Period. Some of them developed as compound words.

Дисциплинаны өздөштүрүүнүн натыйжасында бир катар компетенциялар түзүлөт:

- курчап турган дүйнө жөнүндө илимий билимдерди сын көз менен баалай жана колдоно алат, жашоого жана маданий баалуулуктарга багыт алат, башкаларды сыйлоону жана сабырдуулукту көрсөтүү менен активдүү жарандык позицияны ээлей алат; (ОК-1)

- котормо тилинин адабиятын анын тарыхый өнүгүүсүндөгү жана азыркы абалындагы билимге ээ; (ПК-12)

- тилдин социалдык-маданий өзгөчөлүктөрүнө ылайык котормо тилинде оозеки жана жазуу жүзүндө баарлашуунун стратегиясын иштеп чыга алат; (ПК-16)

Literatures:

1. Давыдов М.В. История и грамматика английского языка: учебник / М.В. Давыдов, Е.Н. Малюга. - М.: Дело и сервис, 2002.

2. Жирмунский В.М. Общее и германское языкознание. - Л.: Наука, 1976.

3. Иванова И.П. Хрестоматия по истории английского языка / И.П. Иванова, Т.М. Беляева. - Л.: Наука, 1973.

4. Иванова И.П. История английского языка / И.П. Иванова, Л.П. Чахоян, Т.М. Беляева. - М.: Лань, 1999.

Practicum (1 hours)

The Middle English Period.

Лекция 10 (2с)

Улуу Үндөрдүн жылышы.

1400-жылы Лондондун калкы болгону 40 000ге жакын болсо да, ал Англиядагы эң чоң шаар болгон. Йорк экинчи, андан кийин Бристоль, Ковентри, Плимут жана Норвич. Англиянын эң жыш отурукташкан бөлүгү болгон Мидленд жана Чыгыш Англия Лондонду жаш иммигранттардын агымы менен камсыз кылган. Борбор калаанын кеп-сөздөрү аралашып, өзгөрүп жатты. Чосердин сөзүнүн жети созулган үндүү тыбышы эчак эле өзгөрө баштаган. Чоң үндөрдүн жылышы Чосердин убагында (15-кылымдын башында) башталып, Шекспирдин убагында (17-кылымдын башы) уланган акырындык процесси болгон. Англис тилинде сүйлөгөндөр акырындык менен созулган үндүүлөрдү

айтуу үчүн колдонулган оозунун бөлүктөрүн өзгөртүшкөн. Жөнөкөй сөз менен айтканда, артикуляциялык чекит ооздо өйдө жылган. үстү жагында айтыла баштаган үндүү тыбыштарды андан ары өйдө жылдырууга болбойт (мурдун тыкпай); алар дифтонг болуп калышты.

Жыйынтыгында англо-саксондор (шотландиялыктар азыркыга чейин жашагандай) «калмакта», ал эми англистер «үйдө» жашашат; англосаксондор (шотландиялыктар сыяктуу) 'соо' саашкан, ал эми англистер 'уй' саашкан; англо-саксондордун «кудай» күнү, ал эми англистердин «жакшы» күнү болгон; англо-саксондордун ар бир колунда «жем» манжалары бар, ал эми англистерде «беш» бар; алар ездерунун «тагдырына» «кайыктарды» кийишти, ал эми англиялыктар биздин «бутубузга» «ботинкаларды» кийишет. Чоң үндөрдүн жылышы региондук диалектилерде бүгүнкү күндө дагы уланууда; Көптөгөн баяндамачылар жаңы дифтонгдорду жаратып, эң жогорку артикуляциялык чекиттерди өйдө жылдырууга аракет кылып жатышат.

Эмне үчүн болду?

Үндөрдүн чоң жылышынын эмне үчүн болгондугунун теориялары бар, бирок алардын бири да убакыт машинасыз сыналгысы мүмкүн эмес. Үндүү тыбыштардын өзгөрүү үлгүсүнүн эки модели: үстүнкү үндүү тыбыштар биринчи жылып, ылдыйкыларды «тартып» турган «тартуу 26 теориясы» жана төмөнкү үндүүлөр алдыга жана өйдө жылып, калгандарын алдыга жылдырган «түртүү теориясы». Бир дагы теория бизге эмне үчүн жылыш болгондугуна жооп бербейт жана иш жүзүндөгү жылышуу аймактык вариациядан улам татаалдашып кеткендиктен, өзгөрүүнүн жалпы үлгүсүнөн башкасын аныктоо кыйынга турат.

Lecture № 10. The Great Vowel Shift.

Although the population of London in 1400 was only about 40,000, it was by far the largest city in England. York came second, followed by Bristol, Coventry, Plymouth, and Norwich. The Midlands and East Anglia, the most densely populated parts of England, supplied London with streams of young immigrants. The speech of the capital was mixed, and it was changing. The seven long vowels of Chaucer's speech had already begun to shift. The Great Vowel Shift was a gradual process which began in Chaucer's time (early 15th Century) and was continuing through the time of Shakespeare (early 17th Century). Speakers of English gradually changed the parts of their mouth used to articulate the long vowels. Simply put, the articulation point moved upward in the mouth. The vowels, which began being pronounced at the top, could not be moved farther up (without poking into the nose); they became diphthongs.

The upshot has been that the Anglo-Saxons lived (like the Scottish still do) in a 'hoose', and the English live in a 'house'; the Anglo-Saxons (like the Scottish) milked a 'coo', and the English milk a 'cow'; an Anglo-Saxon had a 'gode' day and the English have a 'good' one; an Anglo-Saxon had 'feef' fingers on each hand and the English have 'five'; they wore 'boats' on their 'fate' while the English wear 'boots' on our 'feet'. The Great Vowel Shift is still continuing today in regional dialects; many speakers are now trying to move the topmost articulation points farther up, producing new diphthongs.

Why Was It?

There are theories for why the Great Vowel Shift has occurred, but none are likely ever be testable without a time machine. Two models of the pattern of vowel change are the 'pull 26 theory' in which the upper vowels moved first and 'pulled' the lower ones along, and the 'push theory' in which the lower vowels moved forward and up, pushing the others ahead. Neither theory gives us an answer to why the shift happened, and the actual shifting was so complicated by regional variation that it will be difficult to ever sort out more than a general pattern of shifting. The regional variation of the shift has lead to a multitude of vowel pronunciations which are neither standard English nor standard Continental such as this anecdote:

Boy in North-East England is sitting by a river, crying. Passer by asks what's up. Boy says 'Me mate fell in the water'.

*'Oh - that's terrible, how did it happen?'.
'Fell right out of my sandwich, into the water!'*

Дисциплинаны өздөштүрүүнүн натыйжасында бир катар компетенциялар түзүлөт:

- курчап турган дүйнө жөнүндө илимий билимдерди сын көз менен баалай жана колдоно алат, жашоого жана маданий баалуулуктарга багыт алат, башкаларды сыйлоону жана сабырдуулукту көрсөтүү менен активдүү жарандык позицияны ээлей алат; (ОК-1)
- котормо тилинин адабиятын анын тарыхый өнүгүүсүндөгү жана азыркы абалындагы билимге ээ; (ПК-12)
- тилдин социалдык-маданий өзгөчөлүктөрүнө ылайык котормо тилинде оозеки жана жазуу жүзүндө баарлашуунун стратегиясын иштеп чыга алат; (ПК-16)

Literatures:

1. Иванова И.П. История английского языка / И.П. Иванова, Л.П. Чахоян. - М.: Высшая школа, 1978.
2. Ильиш Б.А. История английского языка / Б.А. Ильиш. - Л.: Наука, 1973.
3. . Ilyish B. The Structure of Modern English. M.; L., 1971.
4. Jespersen O. A Modern English Grammar on Historical Principles. London, 1954.
5. Jespersen O. Growth and Structure of the English Language. Oxford, 1945; 1958.

Practicum (1 hour)

The Great Vowel Shift

Лекция 11(2с)

Скандинавия конуштары

1. 1066 жана андан кийин

2. Стандартташтыруу

3. Колонизация жана глобалдашуу

Эски англис жана башкалар теги норсе. Бирок эки тилдин окшоштуктары ушунчалык чоң болгондуктан, көп учурда тигил же бул сөздүн же орфографиянын ата-тегин так аныктоо мүмкүн эмес. Бирок, Norse тилинин таасири, анын ичинде кредиттик сөздөрдүн басымдуу бөлүгү, кийинки улуу тарыхый жана маданий толкундоолор, Норман басып алуудан кийин гана жазма англис тилинде пайда болбойт.

1066 жана андан кийин

Норман басып алгандан кийинки кылымдар англис тилинде эбегейсиз өзгөрүүлөргө күбө болгон. Орто англис мезгили деп аталган мезгилдин жүрүшүндө эски англис тилинин кыйла бай флекциялык системасы бузулган. Ал жалпысынан алганда, азыркы англис системасы менен алмаштырылган, ал Эски англис тилинен айырмаланып, тилдин грамматикасында өзгөчөлөнгөн сөздөрдүн акыркыларын өтө аз колдонот.

Англис тилинин лексикасы да эбегейсиз өзгөрүп, жазма тилде акырындап пайда боло баштаган скандинавиялык тилдерден тышкары, француз жана латын тилдеринен өтө көп карыз алуулар менен өзгөрдү. Эски англис, азыркы немис сыяктуу эле, чет өлкөлүк сөздөр жана сөз айкаштары үчүн жергиликтүү эквиваленттерди табуу тенденциясын көрсөттү (бирок эски англис тилинде да, азыркы немис тилинде да көптөгөн кредиттик сөздөр бар), ал эми ортоңку англисче азыркы англис тили бүгүнкү күндө чет өлкөлүк сөздөрдү оңой кабыл алуу адатка айланды.

Англис, француз жана латын тилдериндеги үч тилдүүлүк бизнес жана кесип дүйнөсүндө кеңири таралган жана сөздөр бир тилден экинчи тилге оңой өтүп кеткен. Кийинчерээк орто кылымдардагы француз жана латын тилдеринен англис тилине кирген сөздөрдүн эбегейсиз көп саны жөнүндө таасир алуу үчүн каалаган англис сөздүгүнүн этимологиясын барактап чыгуу керек. Бул тенденция байыркы дүйнөнүн жазууларына болгон кызыгуунун жарылышы менен жаңы замандын алгачкы мезгилине чейин улана турган болду.

Lecture 11. The Scandinavian Settlements

1. 1066 and after

2. Standardization

3. Colonization and Globalization

The next invaders were the Norsemen. From the middle of the ninth century large numbers of Norse invaders settled in Britain, particularly in northern and eastern areas, and in the eleventh century the whole of England had a Danish king, Canute. The distinct North Germanic speech of the Norsemen had great influence on English, most obviously seen in the words that English has borrowed from this source. These include some very basic words such as take and even grammatical words such as they. The common Germanic base of the two languages meant that there were still many similarities between Old English and the language of the invaders. Some words, for example give, perhaps show a kind of hybridization with some spellings going back to Old English and others being Norse in origin.

However, the resemblances between the two languages are so great that in many cases it is impossible to be sure of the exact ancestry of a particular word or spelling. However, much of the influence of Norse, including the vast majority of the loanwords, does not appear in written English until after the next great historical and cultural upheaval, the Norman Conquest.

1066 and after

The centuries after the Norman Conquest witnessed enormous changes in the English language. In the course of what is called the Middle English period, the fairly rich inflectional system of Old English broke down. It was replaced by what is broadly speaking, the same system English has today, which unlike Old English makes very little use of distinctive word endings in the grammar of the language.

The vocabulary of English also changed enormously, with tremendous numbers of borrowings from French and Latin, in addition to the Scandinavian loanwords already mentioned, which were slowly starting to appear in the written language. Old English, like German today, showed a tendency to find native equivalents for foreign words and phrases (although both Old English and modern German show plenty of loanwords), whereas Middle English acquired the habit that modern English retains today of readily accommodating foreign words.

Trilingualism in English, French, and Latin was common in the worlds of business and the professions, with words crossing over from one language to another with ease. You only have to flick through the etymologies of any English dictionary to get an impression of the huge number of words entering English from French and Latin during the later medieval period. This trend was set to continue into the early modern period with the explosion of interest in the writings of the ancient world.

Дисциплинаны өздөштүрүүнүн натыйжасында бир катар компетенциялар түзүлөт:

- курчап турган дүйнө жөнүндө илимий билимдерди сын көз менен баалай жана колдоно алат, жашоого жана маданий баалуулуктарга багыт алат, башкаларды сыйлоону жана сабырдуулукту көрсөтүү менен активдүү жарандык позицияны ээлей алат; (ОК-1)

- котормо тилинин адабиятын анын тарыхый өнүгүүсүндөгү жана азыркы абалындагы билимге ээ; (ПК-12)

- тилдин социалдык-маданий өзгөчөлүктөрүнө ылайык котормо тилинде оозеки жана жазуу жүзүндө баарлашуунун стратегиясын иштеп чыга алат; (ПК-16)

Literatures:

1. Alexander L.G. Longman English Grammar / L.G. Alexander. - London, 1988.

2. Burlakova V. Contribution of English and American Linguists / V. Burlakova. - L., 1971.

3. Chaucer G. Canterbury Tales / G. Chaucer. - London: penguin books, 2000.

Practicum (1 hour)

The Scandinavian Settlements

Лекция 12 (2с.)

Тилдин өнүгүшү: Азыркы англис мезгили.

- 1. Кептин бир мүчөсүнүн экинчи мүчөсү үчүн кеңири колдонулушу.**
- 2. Башка тилдерден алынган карыздардын көбөйүшү.**
- 3. Маанилүү грамматикалык өзгөрүүлөр.**
- 4. Калыбына келтирүү мезгили.**

1660-жылы монархиянын калыбына келиши менен эркектер кайрадан Францияга кайрылышкан. Джон Драйден Академик Франсезге суктанган жана англис тилинде жарашыктуу француз тилине караганда «сабырдуу сөздүк же грамматика эмес, биздин тилибиз жапайы абалда» деп абдан кейиген. Граждандык согуштун жалындуу талаш-тартыштарынан кийин бул салкын илимий улутчулдуктун доору болгон. 1662-жылы табигый билимдерди жайылтуу боюнча Лондон королдук коому өзүнүн уставын алган. Анын тилге көп көңүл бурган биринчи мүчөлөрү «англис тилин философиялык максаттарда өркүндөтүү үчүн» 22 адамдан турган комитетти дайындашкан. Ага Драйден, күндөлүк жазуучу Джон Эвелин, епископ Томас Спрат жана акын Эдмунд Уоллер кирген. Спрат "жакын, жылаңач, табигый сүйлөө ыкмасы; позитивдүү туюнтмалар; тунук сезимдер, жергиликтүү жеңилдик; бардык нерсени мүмкүн болушунча математикалык ачыктыкка жакындаштырууну" суранды.

Бирок комитет эч кандай жыйынтыкка жетишкен эмес жана англис тили боюнча авторитеттүү арбитр табуу аракетинен майнап чыккан эмес. Экинчи аракет 1712-жылы, Джонатан Свифт Оксфорддун графы, ошол кездеги лорд казыначы Роберт Харлиге ачык кат менен кайрылып, «Англис тилин оңдоо, жакшыртуу жана [оңдоо] боюнча сунуш» менен кайрылган. Бул кат кээ бир элдин колдоосуна ээ болгон, бирок анын максаттары саясий байлыктын бурулушунан улам ишке ашпай калган. Ханыша Энн 1714-жылы каза болгон. Оксфорд графы жана анын кесиптештери, анын ичинде Свифт бийликтен ажыраган. Андан бери француз тилдеринде тил академиясын ачууга эч кандай уюшкан аракет жасалган эмес. Dryden жана Swift менен англис тили толук жетилгендикке жеткен. Алардын академияны түзө албай калышына жарым-жартылай Сэмюэл Джонсон өзүнүн Сөздүгүндө (1755-жылы басылган) жана Роберт Лоут өзүнүн «Грамматикасында» (1761-жылы жарык көргөн) тең салмактуу болгон.

Джонсондун учурунда.

Өзүнүн Сөздүгүн түзүүдө Джонсон азыркы Лондондогу эң мыкты маекти жана сэр Филипп Сиднейден (1554–86) кийинки кадыр-барктуу жазуучулардын нормалдуу колдонулушун өзүнүн критерийи катары алган. Сөздөрдүн маанилерин иллюстративдик цитаталар аркылуу мисал келтирген. Джонсон "ал бир аз убакытка чейин кошоматтанып жүргөнүн", "биздин 29 тилибизди оңдойбуз" деп, бирок ошону менен ал "акыл да, тажрыйба да актай албай турган күтүүсүнө жол бергенин" мойнуна алды. 1755-жылдагы эки фолио чыгармасынан кийин 1756-жылы кыскартылган, бир томдук варианты 20-кылымга чейин кеңири колдонулган. Кыскартылбаган версиянын кайра каралып, чоңойтулган басылышы 1818-жылы архидеакон Генри Джон Тодд жана 1866-жылы Роберт Гордон Лэтхэм тарабынан жасалган.

Lecture № 12. Development of the language: Modern English Period.

- 1. The widespread use of one part of speech for another.**
- 2. The increased borrowings from other languages.**
- 3. Important grammatical changes.**
- 4. Restoration period.**

With the restoration of the monarchy in 1660, men again looked to France. John Dryden admired the Academic Française and greatly deplored that the English had “not so much as a tolerable dictionary, or a grammar; so that our language is in a manner barbarous” as compared with elegant French. After the passionate controversies of the Civil War, this was an age of cool

scientific nationalism. In 1662 the Royal Society of London for the Promotion of Natural Knowledge received its charter. Its first members, much concerned with language, appointed a committee of 22 “to improve the English tongue particularly for philosophic purposes.” It included Dryden, the diarist John Evelyn, Bishop Thomas Sprat, and the poet Edmund Waller. Sprat pleaded for “a close, naked, natural way of speaking; positive expressions; clear senses, a native easiness; bringing all things as near the mathematical plainness” as possible. The committee, however, achieved no tangible result, and failed in its attempt to found an authoritative arbiter over the English tongue. A second attempt was made in 1712, when Jonathan Swift addressed an open letter to Robert Harley, earl of Oxford, then Lord Treasurer, making “A Proposal for Correcting, Improving, and Ascertaining [fixing] the English Tongue.” This letter received some popular support, but its aims were frustrated by a turn in political fortunes. Queen Anne died in 1714. The Earl of Oxford and his fellow Tories, including Swift, lost power. No organized attempt to found a language academy on French lines has ever been made since. With Dryden and Swift the English language reached its full maturity. Their failure to found an academy was partly counterbalanced by Samuel Johnson in his Dictionary (published in 1755) and by Robert Lowth in his Grammar (published in 1761).

Age of Johnson.

In the making of his Dictionary, Johnson took the best conversation of contemporary London and the normal usage of reputable writers after Sir Philip Sidney (1554–86) as his criteria. He exemplified the meanings of words by illustrative quotations. Johnson admitted that “he had flattered himself for a while” with “the prospect of fixing our 29 language” but that thereby “he had indulged expectation which neither reason nor experience could justify.” The two-folio work of 1755 was followed in 1756 by a shortened, one-volume version that was widely used far into the 20th century. Revised and enlarged editions of the unabbreviated version were made by Archdeacon Henry John Todd in 1818 and by Robert Gordon Latham in 1866.

Дисциплинаны өздөштүрүүнүн натыйжасында бир катар компетенциялар түзүлөт:

- курчап турган дүйнө жөнүндө илимий билимдерди сын көз менен баалай жана колдоно алат, жашоого жана маданий баалуулуктарга багыт алат, башкаларды сыйлоону жана сабырдуулукту көрсөтүү менен активдүү жарандык позицияны ээлей алат; (ОК-1)

- котормо тилинин адабиятын анын тарыхый өнүгүүсүндөгү жана азыркы абалындагы билимге ээ; (ПК-12)

- тилдин социалдык-маданий өзгөчөлүктөрүнө ылайык котормо тилинде оозеки жана жазуу жүзүндө баарлашуунун стратегиясын иштеп чыга алат; (ПК-16)

Literature:

1. Расторгуева Т.А. История английского языка: Учебник (на англ. языке). – М.: Высшая школа, 1998.
2. Lyish B.A. History of the English Language. – Л.: «Просвещение», 1973.
3. Иванова И.П., Чахоян Л.П. История английского языка. – М.: Высшая школа, 1976.

Practicum (1 hour)

Development of the language: Modern English Period.

Лекция 13 (2с)

Заманбап англис тилинин өзгөчөлүктөрү. Фонология.

1. Азыркы англис тилинин өзгөчөлүктөрү. Морфология. Флексия

2. Аффикация. Аффикстер

British Received Pronunciation (RP), аныктамасы боюнча, Лондондо жана Англиянын түштүк-чыгышында жашаган билимдүү адамдардын кадимки сүйлөө стандарттуу кептин көп формаларынын бири. Башка айтылыштар, стандарттуу болбосо да, сүйлөшүү деңгээлинде өз алдынча толугу менен кабыл алынат.

Жогоруда аныкталгандай, Британиянын кабыл алынган айтылышы менен Америкалык англис тилинин ар түрдүү тилдеринин ортосундагы негизги айырмачылыктар, мисалы, Inland Northern (батыш Жаңы Англиянын сүйлөө формасы жана анын туундулары, көбүнчө жалпы америкалык деп аталат) айрым үндүү тыбыштардын жана дифтонгдордун айтылышында. Түндүк Американын ички үндүү тыбыштары кээде жарым үнсүз акыркы жылмаларга ээ (б.а., башталгыч w, же баштапкы у сыяктуу тыбыштар).

Акыркы жылмалардан тышкары, бул америкалык диалект британ англис тилинен төрт айырмачылыкты көрсөтөт: (1) cod, box, dock, hot, and not сөздөрү кыска (же жарым-узун) төмөн алдыңкы үн менен айтылат, британиялык “бард” кыскартылган (алдынкы, арткы, төмөн жана бийик деген терминдер тилдин абалын билдирет); 2) бүчүр, бирок, кесип, тепкич сыяктуу сөздөр «дивандын» басымсыз акыркы муунундагыдай борбордук үндүү менен айтылат; (3) фрикативдик s, f жана θ тыбыштарынын алдында (алардын акыркысы “ичке”деги th тыбышы) британиялык “ваннадагы” узун төмөнкү арткы үндүү а, британиялык “жаман” сыяктуу кыска алдыңкы үндүү а катары айтылат; (4) жоогазын, шүүдүрүм жана жаңылык сыяктуу сөздөрдө альвеолярдык t жана d тыбыштарынан кийинки бийик арткы үндүү тыбыштар британ англис тилиндегидей жылмайып айтылат; Чынында эле, бул сөздөр британиялыктардын “эки эрин”, “до” жана “күрдөтүү” сыяктуу угулат. (Бир нече америкалык диалектилерде, бирок, бул тайга кездешет.)

Lecture 13. Characteristics of Modern English. Phonology.

1. Characteristics of Modern English. Morphology. Inflection

2. Affixation. Affixes

British Received Pronunciation (RP), by definition, the usual speech of educated people living in London and south-eastern England, is one of the many forms of standard speech. Other pronunciations, although not standard, are entirely acceptable in their own right on conversational levels.

The chief differences between British Received Pronunciation, as defined above, and a variety of American English, such as Inland Northern (the speech form of western New England and its derivatives, often popularly referred to as General American), are in the pronunciation of certain individual vowels and diphthongs. Inland Northern American vowels sometimes have semi consonantal final glides (i.e., sounds resembling initial w, for example, or initial y). Aside from the final glides, this American dialect shows four divergences from British English: (1) the words cod, box, dock, hot, and not are pronounced with a short (or half-long) low front sound as in British “bard” shortened (the terms front, back, low, and high refer to the position of the tongue); (2) words such as bud, but, cut, and rung are pronounced with a central vowel as in the unstressed final syllable of “sofa”; (3) before the fricative sounds s, f, and θ (the last of these is the th sound in “thin”) the long low back vowel a, as in British “bath,” is pronounced as a short front vowel a, as in British “bad”; (4) high back vowels following the alveolar sounds t and d and the nasal sound n in words such as tulips, dew, and news are pronounced without a glide as in British English; indeed, the words sound like the British “two lips,” “do,” and “nooze” in “snooze.” (In several American dialects, however, these glides do occur.)

Дисциплинаны өздөштүрүүнүн натыйжасында бир катар компетенциялар түзүлөт:

- курчап турган дүйнө жөнүндө илимий билимдерди сын көз менен баалай жана колдоно алат, жашоого жана маданий баалуулуктарга багыт алат, башкаларды сыйлоону жана сабырдуулукту көрсөтүү менен активдүү жарандык позицияны ээлей алат; (ОК-1)
- котормо тилинин адабиятын анын тарыхый өнүгүүсүндөгү жана азыркы абалындагы билимге ээ; (ПК-12)
- тилдин социалдык-маданий өзгөчөлүктөрүнө ылайык котормо тилинде оозеки жана жазуу жүзүндө баарлашуунун стратегиясын иштеп чыга алат; (ПК-16)

Literature:

1. Расторгуева Т.А. Курс лекций по истории английского языка. – М.: Высшая школа, 1972.
2. Mincoff Marco. English historical grammar. Naouka I izkoustvo. – Sofia, 1967.
3. Crystal David. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. – London, Cambridge, 1994.

Practicum (1 hour)

Characteristics of Modern English. Phonology.

Лекция 14 (2 с)

Заманбап англис тилинин өзгөчөлүктөрү.

1. Композиция

2. Синтаксис

Композиция же кошулма эркин формаларга тиешелүү. Негизги кошулмалар "уже", "беде жалбырак" жана "мырза" эки эркин форманын тизилишин көрсөтөт. Алар сөз топторунан же сөз айкаштарынан фонологиясы, басымы же кесилиши же булардын эки же бир нечесинин айкалышы боюнча айырмаланат. Ошентип, «уже» «бардыгы даяр» дан басымы жана түйүнү боюнча, «беде жалбырагынан» басымдагы «беде жалбырагынан» жана «мырза адамдан» фонологиясы, басымы жана түйүнү боюнча айырмаланат. Татаал сөздөрдүн түзүлүшүн сыпаттоодо компоненттердин бири-бирине болгон байланышын жана бүтүндөй кошулмалардын анын компоненттерине болгон мамилесин эске алуу зарыл.

Бул мамилелер, мисалы, беде жалбырак, муз жаргыч, жаргыч, кара куш, тынчтыкты сүйүүчү жана кагаз бет деген сөздөрдө кеңири айырмаланат. "Беде жалбырагында" биринчи компонент атрибутивдик болуп, экинчисин өзгөртөт, ошондой эле учак, бал челек, ориентир, жашоо линиясы, тармак жана жүзүмзар. Бирок, "Муз жаргыч" - бул зат атоочтун объектисинен жана агент зат атоочунан куралган кошулма, өзү этиш плюс агент суффиксинен турат, ошондой эле көпүрө куруучу, жер ээси, металл иштетүүчү, кен казуучу жана убакыт сакчы. Кийинки түрү этиш плюс объект турат. Ал англис, голланд жана немис тилдеринде сейрек кездешет, бирок француз, испан жана италия тилдеринде көп кездешет.

Мисалы, англисче "эрмекти" французча *passé-temps*, испан пасатиempo жана италиялык пассатемпо менен салыштырууга болот. Француз тилинен "паспорт" келип чыккан, "портко өтүү (б.а. кирүү)" дегенди билдирет. Италия тилинен "портфолио" келип чыккан, "жалбырактарды алып жүрүү" дегенди билдирет. Бул түрдөгү башка сөздөр - тайманбас, жек көрүү жана коркунучтуу. Ал эми атрибутивдик сын атооч жана зат атоочтон турган "кара куш" тибине келсек, ал көк коңгуроо, небере, стенография жана өрт деген терминдерде көп кездешет. Негизги зат атооч менен учур чак мүчөсүнөн түзүлгөн кийинки тип фактыларды табуу, жүрөктү тыйноо (немечче *herzzerreissend*), өмүр берүүчү (немечче *lebenspendend*), түйшүктүү жана убакытты талап кылуу терминдеринде сейрек кездешет. Акыркы түрү жылаңаяк, көк сакал, боор, булгаары моюн, кызыл көкүрөк, чачырандыларда байкалат.

Заманбап англис тилинин өзгөчөлүктөрү.

Арткы формалар жана аралашмалар Арткы формалар жана аралашмалар барган сайын популярдуу болууда. Арткы форма – бул аффиксациянын тескериси, ал жаңы сөздүн туунду деп жалган кабыл алынган мурунку сөздөн аналогдук түрдө жаралышы. Мисалы, "түзөтүү" этиши "редактор" зат атоочунан "иш-аракет" сөзүнөн жасалган "актер" зат атоочунун тескери окшоштугунан жасалган жана ушуга окшогон автоматташтыруу, бульдоздоо, жумушка баруу, эскалациялоо, байланышуу, нан, *sightsee*, *televise* этиштери зат атооч, *bulldoze*, *bulldoze*, *automation*, байланыш, лоафер, экскурсант жана телевидение. "Процессия" деген жалгыз атоочтон эки этиштин ар кандай басымы жана мааниси бар:

process, "кортежде жүрүү" жана process, "тамак-ашты (жана башка материалды) атайын операцияга тартуу".

Lecture 14. Characteristics of Modern English.

1. Composition

2. Syntax

Composition, or compounding, is concerned with free forms. The primary compounds "already," "cloverleaf," and "gentleman" show the collocation of two free forms. They differ from word groups or phrases in phonology, stress, or juncture or by a combination of two or more of these. Thus, "already" differs from "all ready" in stress and juncture, "cloverleaf" from "clover leaf" in stress, and "gentleman" from "gentle man" in phonology, stress, and juncture. In describing the structure of compound words it is necessary to take into account the relation of components to each other and the relation of the whole compound to its components. These relations diverge widely in, for example, the words cloverleaf, icebreaker, breakwater, blackbird, peace-loving, and paperback. In "cloverleaf" the first component noun is attributive and modifies the second, as also in the terms aircraft, beehive, landmark, lifeline, network, and vineyard. "Icebreaker," however, is a compound made up of noun object plus agent noun, itself consisting of verb plus agent suffix, as also in the words bridge builder, landowner, metalworker, minelayer, and timekeeper. The next type consists of verb plus object. It is rare in English, Dutch, and German but frequent in French, Spanish, and Italian.

The English "pastime" may be compared, for example, with French passe-temps, the Spanish pasatiempo, and the Italian passatempo. From French comes "passport," meaning "pass (i.e., enter) harbour." From Italian comes "portfolio," meaning "carry leaf." Other words of this type are daredevil, scapegrace, and scarecrow. As for the "blackbird" type, consisting of attributive adjective plus noun, it occurs frequently, as in the terms bluebell, grandson, shorthand, and wildfire. The next type, composed of object noun and a present participle, as in the terms fact-finding, heart-rending (German herzerreissend), life-giving (German lebenspendend), painstaking, and time-consuming, occurs rarely. The last type is seen in barefoot, bluebeard, hunchback, leatherneck, redbreast, and scatterbrain.

Дисциплинаны өздөштүрүүнүн натыйжасында бир катар компетенциялар түзүлөт:

- курчап турган дүйнө жөнүндө илимий билимдерди сын көз менен баалай жана колдоно алат, жашоого жана маданий баалуулуктарга багыт алат, башкаларды сыйлоону жана сабырдуулукту көрсөтүү менен активдүү жарандык позицияны ээлей алат; (ОК-1)
- котормо тилинин адабиятын анын тарыхый өнүгүүсүндөгү жана азыркы абалындагы билимге ээ; (ПК-12)
- тилдин социалдык-маданий өзгөчөлүктөрүнө ылайык котормо тилинде оозеки жана жазуу жүзүндө баарлашуунун стратегиясын иштеп чыга алат; (ПК-16)

Literature:

1. Расторгуева Т.А. Курс лекций по истории английского языка. – М.: Высшая школа, 1972.
2. Mincoff Marco. English historical grammar. Naouka I izkoustvo. – Sofia, 1967.
3. Crystal David. The Cambridge Encyclopedia of the English Language. – London, Cambridge, 1994.

Practicum (1 hour)

Characteristics of Modern English.

Лекция 15 (2 с)

20-кылымдагы англис тили

1. Стандарттык англисче алынды

2. Кеңири айырмаланган аймактык жана жергиликтүү диалектилер

RP (Received Pronunciation) аббревиатурасы Лондондо жана Англиянын түштүк-чыгышында жашаган билимдүү адамдардын жана башка жерлерде ушундай сүйлөгөн адамдардын сүйлөгөнүн билдирет. Эгерде билимдүү квалификациялуу деп болжолдонсок, анда RP класстык (социалдык) диалект болгон Лондон Кокниден айырмаланып, аймактык (географиялык) диалект болуп саналат. RP англис тилинин башка түрлөрүнөн өзгөчөлөнбөйт; ал тарыхтын кокустуктары аркылуу башкаларга караганда кеңири колдонулууга жетишкен бир гана аймактык диалект. Эч кандай белгиленген бийликтин жардамысыз өзүнүн уникалдуу статусуна ээ болгонуна карабастан, аны мамлекеттик мектептер (Винчестер, Итон, Харроу, Регби ж.б.у.с.) жана байыркы университеттер (Оксфорд жана Кембридж) тарбиялаган болушу мүмкүн. Англис тилинин башка түрлөрү кинонун, телевидениенин жана радионун тегиздөөчү таасирине карабастан жакшы сакталып калган. Түндүк диалектисинде RP /ɑ:/ («атадагы» биринчи үндүү тыбыш) дагы эле /æ/ («майдагы» а сыяктуу 35 тыбышы) күлкү, ылдам, жол сыяктуу сөздөрдө айтылат; бул айтылыш Атлантика океаны аркылуу америкалык англис тилине которулган.

Жүгүрүү, тепкич, тил сөздөрүндө үндүү тыбыштын кабыл алынган стандарттуу айтылышы “бирок” деген у сыяктуу /j̄/; Түндүк диалектиде ал “китептеги” оо сыяктуу /u/ болот. Байланыш, тап, майдалоо сөздөрүндө үндүү тыбыштын кабыл алынган стандарттык айтылышы “биде” сыяктуу /ай/ болот; Түндүктө бул /i/, “буттардагы” үн сыяктуу. Түндүк диалектидеги go, home, know сөздөрүндөгү үндүү тыбыш /j̄:/, болжол менен кээ бир америкалык англис диалектилериндеги “мыйзамдагы” тыбыш. Нортумберленддин айрым жерлеринде RP “it” дагы эле эски англис тилиндегидей “хит” деп айтылат. Ар кайсы түндүк диалектилеринде “the” аныктоочу артикль t, th, же d катары угулат. Танда th болуп турган диалектилерде t үнсүздөрдүн алдында, th үнсүздөрдүн алдында колдонулат.

Ошентип, кимдир бирөө “китепти” угат, бирок “алма”. Бирок, аныктоочу артикль t чейин кыскартылганда жана кийинки сөз “t'tail” же “t'dog” сыяктуу t же d менен башталганда, ал “хет-триктеги” биринчи t артикуляциясындай бир аз тыныгуу менен алмаштырылат. RP /tʃ/, “чиркөөдөгү” ч тыбышы “thack”, (“thatch, roof”) жана “kir̄k” (“чиркөө”) сыяктуу k тыбышына айланат. Көптөгөн түндүк диалектилерде күчтүү этиштер эски өткөн чактын сингулярдык формаларын сактайт band, brak, fand, spak RP формалары үчүн байланган, сынган, табылган жана сүйлөгөн. Күчтүү этиштер ошондой эле өткөн чак чактын өтүшүн сактап калат - en сыяктуу “comen”, “shutten”, “otten” жана “getten” же “gatten” RP үчүн “come”, “shut”, “ot” жана “got”.

Lecture 15. 20th-Century English

1. Received Standard English

2. Widely differing regional and local dialects

The abbreviation RP (Received Pronunciation) denotes the speech of educated people living in London and the southeast of England and of other people elsewhere who speak in this way. If the qualifier educated be assumed, RP is then a regional (geographical) dialect, as contrasted with London Cockney, which is a class (social) dialect. RP is not intrinsically superior to other varieties of English; it is itself only one particular regional dialect that has, through the accidents of history, achieved more extensive use than others. Although acquiring its unique status without the aid of any established authority, it may have been fostered (elisegít) by the public schools (Winchester, Eton, Harrow, Rugby, and so on) and the ancient universities (Oxford and Cambridge). Other varieties of English are well preserved in spite of the levelling (különségeket eltönteti) influences of film, television, and radio. In the Northern dialect RP /ɑ:/ (the first vowel sound in “father”) is still pronounced /æ/ (a sound 35 like the a in “fat”) in words such as laugh, fast, and path; this pronunciation has been carried across the Atlantic into American English.

In the words run, rung, and tongue, the received-standard pronunciation of the vowel is /j̄/, like the u in “but”; in the Northern dialect it is /u/, like the oo in “book.” In the words bind, find,

and grind, the received standard pronunciation of the vowel sound is /ai/, like that in “bide”; in Northern, it is /i/, like the sound in “feet.” The vowel sound in the words go, home, and know in the Northern dialect is /y:/, approximately the sound in “law” in some American English dialects. In parts of Northumberland, RP “it” is still pronounced “hit,” as in Old English. In various Northern dialects the definite article “the” is heard as t, th, or d. In those dialects in which it becomes both t and th, t is used before consonants and th before vowels.

Thus, one hears “t'book” but “th'apple.” When, however, the definite article is reduced to t and the following word begins with t or d, as in “t'tail” or “t'dog,” it is replaced by a slight pause as in the RP articulation of the first t in “hat trick.” The RP /tʃ/, the sound of the ch in “church,” becomes k, as in “thack,” (“thatch, roof”) and “kirk” (“church”). In many Northern dialects strong verbs retain the old past-tense singular forms band, brak, fand, spak for RP forms bound, broke, found, and spoke. Strong verbs also retain the past participle inflection - en as in “comen,” “shutten,” “sitten,” and “getten” or “gotten” for RP “come,” “shut,” “sat,” and “got.”

Дисциплинаны өздөштүрүүнүн натыйжасында бир катар компетенциялар түзүлөт:

- курчап турган дүйнө жөнүндө илимий билимдерди сын көз менен баалай жана колдоно алат, жашоого жана маданий баалуулуктарга багыт алат, башкаларды сыйлоону жана сабырдуулукту көрсөтүү менен активдүү жарандык позицияны ээлей алат; (ОК-1)

- котормо тилинин адабиятын анын тарыхый өнүгүүсүндөгү жана азыркы абалындагы билимге ээ; (ПК-12)

- тилдин социалдык-маданий өзгөчөлүктөрүнө ылайык котормо тилинде оозеки жана жазуу жүзүндө баарлашуунун стратегиясын иштеп чыга алат; (ПК-16)

Literature:

1. Alexander L.G. Longman English Grammar / L.G. Alexander. - London, 1988.
2. Burlakova V. Contribution of English and American Linguists / V. Burlakova. - L., 1971.
3. Chaucer G. Canterbury Tales / G. Chaucer. - London: penguin books, 2000.

Practicum (1 hour)

20th century English

Жеке жана топтук сабактардын системасы.

Дисциплинаны ийгиликтүү өздөштүрүү үчүн негизги теориялык маалымат студенттерге класстык сабактарда берилет.

Тилди окутуунун практикасын өздөштүрүү боюнча практикалык көндүмдөр класстарда топтук жана жекече баяндамалар учурунда калыптанат.

Бардык презентациялар же башка тапшырмалар студенттер тарабынан теориялык материалды өздөштүргөндөн кийин аткарылат жана баалоо критерийлери боюнча бааланат.

Класстык тапшырмалардан тышкары студенттер өз алдынча тапшырмаларды жана иштин түрлөрүн аткарышат.

Студенттердин өз алдынча итеринин темалары:

The history of the English Language as a science.
The position of the English language among other languages.
General characteristics of the Indo-European Family of languages.
English Past Present and Future.
Roman Invasions and conquest of Britain. Germanic invasions of Britain.
Old English. Middle English. Modern English.
General characteristics of Old English. Old English Phonetics.
Peculiarities of Phonetic Phenomena in Old English.
General Characteristics of Old English 8. Vocabulary. Foreign Influences on Old English.
The Noun. The Adjective. The Definite Article. The Pronoun. The Adverb.
Tense. Person and Number. Aspect. Voice. Mood. Verbal.
Strong and weak verbs. Preterit-Present Verbs. Superlative Verbs.

The Scandinavian Influence on the English Language. English and French in the 12-13 th centuries.
French influence on the vocabulary. Latin borrowings in the Middle English Period.
Changes in Phonetics. Changes in Grammar.
The Renaissance. The Rise of Standard English.
The Noun. The Adjective. The Pronoun. The Verb.

Дисциплинанын окуусун контролдоо.

Бул дисциплина эки блоктон (модулдардан) турат.

Модулдардын графиги:

Неделя	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16
Модули								М 1								М 2

Окуу натыйжаларына мезгил-мезгили менен мониторинг жүргүзүү үчүн ар бир тематикалык модулдан кийин бүткүл блок боюнча оозеки жана жазуу жүзүндө сурамжылоо жүргүзүлөт. Ошондой эле практикалык сабактарда берилген бардык тапшырмаларды аткаруу зарыл, жана жеке үй тапшырмаларын аткаруу дагы талап кылынат.

Курсту окуп жаткан учурда студентке коюлуучу талаптар: керектүү адабияттарды окуп, практикалык иштердин бардык комплексин бүтүрүп, бардык сабактарга катышуу жана өз алдынча ишти өз убагында тапшыруу.

Сабактын түрлөрү жана студенттик иш:

- 15 сааттык практикалык сабактар;

- 45 саат өлчөмүндө студенттердин өз алдынча иши;

Жыйынтыктоочу баа: экзамен

Академиялык көрсөткүчтөр үчүн талаптар:

Учурдагы текшерүү: Практикалык иштер аудиториялык убакытты да, студенттердин өз алдынча иштөө убактысын да камтыйт. Коргоо мугалимдин дисциплинанын тиешелүү практикалык жана теориялык бөлүмдөрү боюнча билимин текшерүүнү камтыйт.

Аралык контроль. Өтүлгөн темалар боюнча жазуу жана оозеки тапшырмаларды аткаруу.

Жыйынтыктоочу баалоо. Бул дисциплинада экзамен алуу үчүн жазуу жүзүндөгү баалоо иштери.

ЭСКЕРТҮҮ: Баалоонун бардык түрлөрүнөн өтүү бардык студенттер үчүн милдеттүү

Текшерүүгө берилүүчү тесттин суроолору:

-----Вопрос 100-----

What stylistic device is used in an epic poem "Beowulf" mostly?

Ответ:

Alliteration

Ответ:

Epithet

Ответ:

Hyperbole

Ответ:

Simile

-----Вопрос 101-----

The regional speech patterns that developed during the settlement of the United States are still present and are still important aspects of _____.

Ответ:

African English

OTBET:

British English

OTBET:

American English

OTBET:

Australian English

-----Вопрос 102-----

Who is one of the greatest authors of Old English prose?

OTBET:

King Alfred

OTBET:

Christian

OTBET:

Queen Elizabeth

OTBET:

Queen Victoria

-----Вопрос 103-----

Who had to fight against the Danes (a Scandinavian Tribe)?

OTBET:

Queen Victoria

OTBET:

Queen Elizabeth

OTBET:

King Alfred the Great

OTBET:

King Victor the Great

-----Вопрос 104-----

Who introduced the educational reform, imported learned people, scholars from Europe to teach at the monasteries (monastery schools) and he himself ventured to write prose.

OTBET:

King Alfred the Great

OTBET:

King Victor the Great

OTBET:

Queen Victoria

OTBET:

Queen Elizabeth the Great

-----Вопрос 105-----

Who is "The father of English prose"?

OTBET:

Queen Elizabeth

OTBET:

Wulfstan

OTBET:

Alfic

OTBET:

King Alfred the Great

-----Вопрос 106-----

Who is the author of the book «Ecclesiastical history of the English people»?

OTBET:

Bodeouin de Courtenay

OTBET:

Bede the Venerable

OTBET:

Wulfstan

OTBET:

King Alfred

-----Вопрос 107-----

What language did the King Alfred the Great learn so that to translate into English?

OTBET:

French

OTBET:

Greek

OTBET:

English

OTBET:

Latin

-----Вопрос 108-----

Whose poem was in the book «Ecclesiastical history of the English people» also?

OTBET:

Cadmon

OTBET:

Paulus Orosius

OTBET:

Bede the Venerable

OTBET:

Wulfstan and Alfic

-----Вопрос 109-----

What did Cadmon describe in his poem?

OTBET:

God

OTBET:

Love

OTBET:

Nature

OTBET:

Heroes

-----Вопрос 110-----

When did Wulfstan and Alfic live?

OTBET:

At the beginning of the OE Period

OTBET:

At the end of the OE Period

OTBET:

At the Modern English Period

OTBET:

At the late of the Modern English Period

-----Бонпoc 111-----

What were Wulfstan and Alfic?

OTBET:

clergymen

OTBET:

queen

OTBET:

King

OTBET:

monk

-----Бонпoc 112-----

What did Wulfstan and Alfic write mostly?

OTBET:

prose

OTBET:

homilies

OTBET:

poems

OTBET:

humor

-----Бонпoc 113-----

Who is the author of one of the first grammars «Colloqui» which was written as an instruction for monastery students, which was written in the form of a dialogue between the teacher and his pupils?

OTBET:

King Alfred

OTBET:

Wulfstan

OTBET:

Alfic

OTBET:

Paulus Orosius

-----Бонпoc 114-----

Who is the author of the work «Pastoral Care», who was a highly educated, intellectual and spiritual man?

OTBET:

Wulfstan

OTBET:

Pope Gregory

OTBET:

Alfic

OTBET:

Paulus Orosius

-----Бонпoc 115-----

Who translated «World History» by Paulus Orosius - a Spanish monk, in which there are some interesting historical and geographical facts?

OTBET:

W. Shakespeare

OTBET:

Wulfstan

OTBET:

Bede the Venerable

OTBET:

King Alfred the Great

-----Бонпoc 116-----

Was there an article in old English Period?

OTBET:

Sometimes

OTBET:

Yes

OTBET:

No

OTBET:

Of course

-----Бонпoc 117-----

What part of speech functioned the article in Old English?

OTBET:

Adjective

OTBET:

Pronoun

OTBET:

Verb

OTBET:

Adverb

-----Бонпoc 118-----

What focal areas has the Southern region of America?

OTBET:

South Carolina and Georgia

OTBET:

African, American

OTBET:

Northerners, Midlanders

OTBET:

the Virginia, the Charleston

-----Бонпoc 119-----

What declensions had the adjective?

OTBET:

right and left

OTBET:

strong and weak

ОТВЕТ:

old and new

ОТВЕТ:

old and modern

-----Вопрос 120-----

_____ declension of the adjective had the case ending similar to those of the corresponding vowel declension of the noun.

ОТВЕТ:

The weak

ОТВЕТ:

The strong

ОТВЕТ:

The old

ОТВЕТ:

The modern

-----Вопрос 121-----

What kind of the adjective declensions in oblique cases the suffix with the consonant “n”.

ОТВЕТ:

The right

ОТВЕТ:

The weak

ОТВЕТ:

The weak

ОТВЕТ:

The modern

-----Вопрос 122-----

The type of the adjective declension depended on the _____ of the noun.

ОТВЕТ:

right and left

ОТВЕТ:

finite and nonfinite

ОТВЕТ:

old and modern

ОТВЕТ:

indefinites or definitenes

-----Вопрос 123-----

How many pronouns were in OE?

ОТВЕТ:

3

ОТВЕТ:

2

ОТВЕТ:

6

ОТВЕТ:

4

-----Вопрос 124-----

What forms of the verb were there in Old English?

ОТВЕТ:

finite and non-finite

ОТВЕТ:

definite and indefinite

ОТВЕТ:

strong and weak

ОТВЕТ:

old and modern

-----Вопрос 125-----

Who is the author of the novel “Pride and Prejudice”?

ОТВЕТ:

George Orwell

ОТВЕТ:

Charles Dickens

ОТВЕТ:

Jane Austen

ОТВЕТ:

Mark Twain

-----Вопрос 126-----

Who is the author of “The British Grammar”?

ОТВЕТ:

James Buchanan

ОТВЕТ:

Robert lowth

ОТВЕТ:

Loughton

ОТВЕТ:

Swift

-----Вопрос 127-----

What kind of vowels were in OE?

ОТВЕТ:

strong and weak

ОТВЕТ:

long and short

ОТВЕТ:

finite and nonfinite

ОТВЕТ:

definite and indefinite

-----Вопрос 128-----

The old _____ dialect became divided into Scottish and Northern, although little is known of either of these divisions before the end of the 13th century.

ОТВЕТ:

Northumbrian

ОТВЕТ:

Winchester

ОТВЕТ:

Mercian

ОТВЕТ:

English

-----Вопрос 129-----

Which of the following is not a Shakespearean play?

ОТВЕТ:

Macbeth

ОТВЕТ:

Ulysses

ОТВЕТ:

Othello

ОТВЕТ:

Hamlet

-----Вопрос 130-----

Which of the following is not a type of poem?

ОТВЕТ:

Sonnet

ОТВЕТ:

Haiku

ОТВЕТ:

Ballad

ОТВЕТ:

Simile

-----Вопрос 131-----

For the first century after the Conquest, most loanwords came from _____.

ОТВЕТ:

Northumbrian and Southumbrian

ОТВЕТ:

Normandy and Southumbrian

ОТВЕТ:

Northumbrian and Picardy

ОТВЕТ:

Normandy and Picardy

-----Вопрос 132-----

Who was born and died in London, spoke a dialect that was basically East Midland?

ОТВЕТ:

Chaucer

ОТВЕТ:

Bernard Shaw

ОТВЕТ:

Robert Burns

ОТВЕТ:

Theodore Dreiser

-----Вопрос 133-----

How many languages did Chaucer speak?

ОТВЕТ:

6

ОТВЕТ:

4

ОТВЕТ:

5

ОТВЕТ:

2

-----Вопрос 134-----

What languages did Chaucer know?

ОТВЕТ:

French, Spain, Arabian, Turkish

ОТВЕТ:

Turkish, Portugal

ОТВЕТ:

Spain, English, Hindi

ОТВЕТ:

English, Latin, French and Italian

-----Вопрос 135-----

_____ period is regarded by many scholars as beginning in about 1500 and terminating with the return of the monarchy in 1660.

ОТВЕТ:

Middle English

ОТВЕТ:

Old English

ОТВЕТ:

The Early Modern English

ОТВЕТ:

The Late Modern English

-----Вопрос 136-----

Who started printing at Westminster in the late summer of 1476?

ОТВЕТ:

Caxton

ОТВЕТ:

John Dryden

ОТВЕТ:

Chaucer

ОТВЕТ:

Dreiser

-----Вопрос 137-----

Which British author wrote the "Harry Potter" series?

ОТВЕТ:

J.R.Tolkien

ОТВЕТ:

J.K. Rowling

ОТВЕТ:

C.S. Lewis

ОТВЕТ:

Lewis Carroll

-----Вопрос 138-----

The terms such as: abacus, arbitrator, explicit, finis, gratis, imprimis, item, memento, memorandum, neuter, simile, and videlicet, were taken straight from _____

ОТВЕТ:

French

ОТВЕТ:

Italian

ОТВЕТ:

Greek

ОТВЕТ:

Latin.

-----Вопрос 139-----

_____ adjectives for “kingly” and “lawful” have even given rise to triplets; in the forms real, royal, and regal and leal, loyal, and legal, they were imported first from Anglo-Norman, then from Old French, and last from Latin direct.

ОТВЕТ:

The French

ОТВЕТ:

The Latin

ОТВЕТ:

The English

ОТВЕТ:

The Portugal

-----Вопрос 140-----

When did English prose move swiftly toward modernity?

ОТВЕТ:

Before the dawn of the 16th century

ОТВЕТ:

After the dawn of the 16th century

ОТВЕТ:

After the dawn of the 16th century

ОТВЕТ:

After the dawn of the 18th century

-----Вопрос 141-----

It was the period of the decay of the old trial system and the intensive development of feudalism. What period is it?

ОТВЕТ:

The Early Modern English Period

ОТВЕТ:

The Old English Period

ОТВЕТ:

The Modern English Period

ОТВЕТ:

The Middle English Period

-----Вопрос 142-----

If in OE we deal with trial dialects, in ME in the place of the old tribal dialects we find _____.

ОТВЕТ:

Celtic dialects

ОТВЕТ:

Welsh dialects

ОТВЕТ:

local dialects

ОТВЕТ:

Scottish dialects

-----Вопрос 143-----

How many local dialects are there in Middle English period?

ОТВЕТ:

6

ОТВЕТ:

2

ОТВЕТ:

3

ОТВЕТ:

10

-----Вопрос 144-----

What are the local dialects in Middle English period?

ОТВЕТ:

the South-Western and Kentish group = the Southern Group the Midland Group the Eastern Group

ОТВЕТ:

the South-Western and Kentish group, the Southern Group the Midland Group the Northern Group

ОТВЕТ:

the South-Western and Kentish group = the Southern Group the Midland Group the Western Group

ОТВЕТ:

the South-Western and Kentish group = the Southern Group the Midland Group

-----Вопрос 145-----

When can we find that the London dialect is gradually turning into the basis of the literary language?

ОТВЕТ:

At the beginning of the Middle English Period

ОТВЕТ:

At the end of the Old English Period

ОТВЕТ:

At the end of the Middle English Period

ОТВЕТ:

At the end of the Modern English Period

-----Вопрос 146-----

What group did the main group of the words in the London dialect belong to?

ОТВЕТ:

Southern group

ОТВЕТ:

Northern Group

ОТВЕТ:

Midland Group

ОТВЕТ:

Kentish group

-----Вопрос 147-----

_____ was the capital; the center of culture, trade, navigation and it was the center of printing.

ОТВЕТ:

New York

ОТВЕТ:

London

ОТВЕТ:

Bishkek

ОТВЕТ:

Paris

-----Вопрос 148-----

The _____ Period is the period of transition.

ОТВЕТ:

Middle English

ОТВЕТ:

Old English

ОТВЕТ:

Late Modern English

ОТВЕТ:

Modern English

-----Вопрос 149-----

Towards the end of the _____ Period the English language came to be romanized by about 70%.

ОТВЕТ:

Middle English

ОТВЕТ:

Old English

ОТВЕТ:

Modern English

ОТВЕТ:

Early Modern English

-----Вопрос 150-----

When did a great part of the English territory belong to the Danes?

ОТВЕТ:

Towards the beginning of the Old English Period

ОТВЕТ:

Towards the end of the Old English Period

ОТВЕТ:

Towards the end of the Middle English Period

ОТВЕТ:

Towards the end of the Modern English Period

Tasks and questions for the students:

1. Origins and basic characteristics
2. Flexibility of function
3. Openness of vocabulary
4. Orthography
5. Development of the language
6. Old English Period
7. Middle English Period
8. Modern English Period
9. Old English as a variant of West Germanic
10. Inflections in Old English
11. The Old English Alphabets
12. The Old English Alphabets. Literary sources.
13. The Old English Noun.
14. The Old English Adjective.
15. The Old English Pronoun
16. The Old English verb.
17. The Old English syntax
18. The Sound System in Old English
19. Middle English Period.
20. The leveling of inflections.
21. The influence of East Midland.
22. Geoffrey Chaucer
23. Middle English
24. The Middle English Period.
25. The Middle English Period
26. The Alphabet. Literature
27. The Noun.
28. The Adjective.
29. The Pronoun.
30. The Verb. NON - FINITE
31. The Syntax.
32. The Great Vowel Shift.
33. 1066 and after
34. Standardization
35. Colonization and Globalization
36. The widespread use of one part of speech for another.
37. The increased borrowings from other languages.
38. Important grammatical changes. Restoration period.
39. Characteristics of Modern English. Morphology. Inflection Affixation. Affixes
40. Composition
41. Syntax
42. Received Standard English
43. Widely differing regional and local dialect

1. ТОПТОЛГОН БААЛООНУ ТҮЗҮҮ

(УЧУРДАГЫ ТЕКШЕРҮҮ)

УЧУРДАГЫ ТЕКШЕРҮҮНҮН ЖЫЙЫНТЫГЫ БОЮНЧА СТУДЕНТ ТОПТОЛГОН БАА АЛАТ, АЛ МУГАЛИМДИН ОТЧЕТУНА КИРГИЗИЛЕТ. УЧУРДАГЫ БААЛООНУ КАЛЫПТАНДЫРУУ ҮЧҮН ИШТИН АР КАНДАЙ ТҮРЛӨРҮН ӨЗГӨРТҮҮ КОЭФФИЦИЕНТТЕРИ КОЛДОНУЛАТ

Баалоо шкаласы:

ESTS	Баллы	%	Түшүндүрмө
A	90-100	90-100	эң жакшы
B	61-89	61-89	жакшы
C	50-60	50-60	канааттандыраарлык
F	0-50	0-50	канааттан эмес

Баллар шкаласы:

Ар бир тапшырмадан бардык баалар эсептелет, ал эми жыйынтыктоочу баа курс боюнча жыйынтыктоочу баа үчүн орточо баллды эсептөө үчүн колдонулат.

Окуучулардын билимин баалоо критерийлери:

программалык материалды толук өздөштүргөн, жоопту мазмундуу жана логикалык жактан түзгөн, талап кылынган жана кошумча адабияттарды окуган, теориялык материалда эркин багыт алган, бардык кошумча суроолорго жооп берген, практикалык тапшырмаларды аткарууда теориялык билимин ишенимдүү колдонгон студентке «**Эң жакшы**» деген баа коюлат;

«**жакшы**» деген баа экзамендин суроолорунун маңызын салыштырмалуу толук ачып, керектүү адабияттарды изилдеген, жооптун мазмунун маани-маңызы боюнча бурмабастан айрым так эместиктерге жол берген, кошумча суроолорго майда каталар менен жооп берген, практикалык тапшырмаларды аткарууда 1ден 3кө чейин катага жол берген студентке коюлат;

«**канааттандыраарлык**» баа - дисциплинанын программасынын алкагындагы материалды өздөштүргөн, негизги категорияларды жана терминдерди билген, курстун негизги адабияттарынын жарымына жакынын өздөштүргөн, жообу логикалык жактан түзүлбөгөн, ошол эле учурда жоопто одоно ката кетирген, практикалык тапшырмаларды аткарууда болгон теориялык билимин колдоно албаган студент үчүн;

"**канааттандыраарлык эмес**" баа - материалды 50%дан аз өздөштүргөн, негизги терминдердин маңызын түшүндүрө албаган, маалыматсыз жооп берген, кошумча суроолорго жооп бербеген, практикалык тапшырмаларды аткарууда көп ката кетирген же мындай тапшырмаларды чечүүдө кыйынчылыкка дуушар болгон студент үчүн.

6. Recommended literature:

Main:

1. Barber Ch. Linguistic Change in Present-Day English. London, 1964.
2. Baugh A. History of the English Language. New York, 1959.
3. Brook G. History of the English Language. London, 1960.
4. Burlakova V.V. Contribution of English and American Linguists to the Theory of Phrase. M., 1971.
5. Pylsh B. The Structure of Modern English. M.; L., 1971.
6. Pylsh B. History of the English Language. L., 1973.
7. Jespersen O. A Modern English Grammar on Historical Principles. London, 1954.
8. Jespersen O. Growth and Structure of the English Language. Oxford, 1945; 1958.
9. Jespersen O. Language: Its Nature, Development and Origin. London; New York, 1934.
10. Pyles Th. The Origins and Development of the English Language. New York, 1964.
11. Quirk R.S., Wrenn C.L. An Old English Grammar. London, 1958.
12. Rastorguyeva T.A. A History of English. M., 1983.
13. Stevick R.D. English and Its History. The Evolution of Language. Boston, 1968.

14. Strang B.A. A History of English. London, 1970.
15. Wyld H. History of modern Colloquial English. Oxford, 1953.
16. Аракин В.Д. История английского языка. М., 1985.
17. Арнольд И.В., Дьяконова Н.Я. Три века английской прозы. Л., 1967 (на английском языке).
18. Ахманова О.С. О принципах и методах лингвистического исследования. М., 1966.
19. Бруннер К. История английского языка. М., 1955. Т.1; М., 1956. Т.2. 113
20. Зятковская Р.Г. Суффиксальная система современного английского языка. М., 1971.
21. Иванова И.П. и др. Структура английского имени существительного. М., 1975.

Additional:

1. Иванова И.П. История английского языка. СПб.: Лань, 1999.
2. Иванова И.П., Чахоян Л.П. История английского языка. М., 1976.
3. Ильиш Б.А. История английского языка. М., 1968.
4. Пауль Г. Принципы истории языка М., 1960.
5. Секирин В.П. Заимствования в английском языке. Киев, 1964.
6. Смирницкий А.И. Древнеанглийский язык. М., 1955.
7. Смирницкий А.И. История английского языка. М., 1965.
8. Смирницкий А.И. Морфология английского языка. М., 1959.
9. Смирницкий А.И. Синтаксис английского языка. М., 1957.
10. Цвет Л.Я. Основы истории германских языков. Тюмень: Скорпион, 1998. 32.
11. Шевякова В.Е. Современный английский язык. М., 1980.
12. Ярцева В.Н. Историческая морфология английского языка. М.; Л., 1960. 34.
13. Ярцева В.Н. Исторический синтаксис английского языка. М.; Л., 1961.
14. Ярцева В.Н. Различия национального английского языка. М.; Л., 1969.